наша
свабода

№47 ВЫДАЕЦЦА З 25 ЛЮТАГА 2000 ГОДА

8 ЖНІЎНЯ 2000 года АЎТОРАК

Адрас: 220123, г.Мінск, а/я 103

E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by http://www.svaboda.com

КОШТ СВАБОДНЫ

Дзверы ў Еўропу зачыняюцца

Рыгор БУЯН

Вельмі хутка Беларусь можа аказацца ў яшчэ больш шчыльным коле міжнароднай ізаляцыі, чым цяпер. Апошні візіт дэлегацыі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы (ПА СЕ) 31 ліпеня – 4 жніўня выразна прадэманстраваў, што дзверы перад Беларуссю ў цывілізаваную Еўропу зачыняюцца.

Місія ПА СЕ ў складзе старшыні камітэта па палітычных пытаннях Тэры Дэвіса, спецыяльнага дакладчыка па Беларусі Вольфганга Берэндта і дакладчыка ад камітэта па правах чалавека і юрыдычных пытаннях Цырылы Свабоды прыязджала ў Беларусь з мэтай высвятліць – ці могуць у існуючых умовах прайсці дэмакратычныя, свабодныя і справядлівыя выбары ў парламент, запланаваныя на 15 кастрычніка. Пасля чатырохдзённых сустрэчаў з прадстаўнікамі ўладаў, апазіцыі, незалежных сродкаў масавай інфармацыі, прафсаюзаў і «трэцяга сектара», якія праходзілі ў надзвычай напружаным рытме, еўрапейцы прынялі цяжкае, але прагназуемае рашэнне: не рэкамендаваць кіраўніцтву ПА СЕ накіроўваць міжнародных наглядальнікаў на восеньскія выбары.

«Мы надзвычай расчараваныя вiдавочным недахопам прагрэсу ў адносінах да стварэння адэкватных умоваў, неабходных для правядзення свабодных і сумленных выбараў у Беларусі», — такую заяву зрабіў кіраўнік дэлегацыі ПА СЕ Тэры Дэвіс на выніковай прэс-канферэнцыі 4 жніўня. Місія не заўважыла ў беларускіх уладаў вялікага жадання выконваць патрабаванні АБСЕ, у адказ на што Еўропа магла б прызнаць восеньскія выбары ў палату прадстаўнікоў. Члены дэлегацыі адзначалі, што пасля апошняга — напачатку сакавіка — прыезду ў Мінск дасягнуты «вельмі невялікі прагрэс» у выкананні ўмоваў АБСЕ: не ўстаноўленая дастатковая празрыстасць выбарчага заканадаўства; няма ніякіх гарантыяў, што апазіцыя будзе мець непрадузяты доступ да электронных дзяржаўных СМІ, асабліва пасля прызначэння на пасаду старшыні Белдзяржтэлерадыёкампаніі старшыні Камуністычнай партыі Беларусі Віктара Чыкіна; не нададзеныя значныя функцыі парламенту і не створаны «перыяд даверу» на час кампаніі.

Старшыня камітэта па палітычных пытаннях ПА СЕ Тэры Дэвіс пасля візіту да палітзняволеных Андрэя Клімава і Уладзіміра Кудзінава

Фота IREX/ProMedia

Найбольшую занепакоенасць парламентарыі Савета Еўропы выказалі з-за парушэння правоў чалавека на Беларусі. Еўрапейцы маглі на ўласныя вочы пабачыць, як «захоўваюцца» правы чалавека: 3 жніўня Тэры Дэвіс, Вольфганг Берэндт і Цырыла Свабода наведалі Мінскі следчы ізалятар на вуліцы Валадарскага і калонію на вуліцы Кальварыйскай, дзе прыкладна па 20-25 хвілінаў размаўлялі са зняволенымі дэпутатамі Вярхоўнага Савета Андрэем Клімавым і Уладзімірам Кудзінавым. Пасля сустрэчаў дакладчык ад камітэта па правах чалавека і юрыдычных пытаннях Цырыл Свабода заявіў: «Мы лічым, што яны там знаходзяцца па палітычных прычынах». Дэпутат з Чэхіі паведаміў, што «тройка ПА СЕ» «ўжо звярнулася да прэм'ер-міністра Беларусі і да міністра юстыцыі з просьбаю зрабіць захады дзеля вызвалення спадароў Клімава і Кудзінава».

Апрача таго, паміж сакавіцкім і жнівеньскім візітамі суды вынеслі абвінаваўчыя прыгаворы экс-прэм'еру Міхаілу Чыгіру і старшыні Народнай Грамады Міколу Статкевічу, якія ўжо заявілі пра намер балатавацца ў дэпутаты. Маючы за плячыма судзімасць, няхай сабе і ўмоўную, абодвум будзе надзвычай цяжка выставіць кандыдатуру на парламенцкіх выбарах. За гэты час знік яшчэ адзін чалавек – 7 ліпеня ў аэрапорце «Мінск-2» згубіліся сляды аператара ОРТ Дзмітрыя Завадскага. Пра палітычную падаплёку чарговага знікнення гаворыць увесь свет. Пасля сустрэчаў з блізкімі зніклых палітыкаў: Віктара Ганчара, Юрыя Захаранкі, бізнесмена Анатоля Красоўскага – місія ПА СЕ выказала недаўменне відавочнай няздольнасцю ці нежаданнем раскрыць альбо вытлумачыць гэтыя справы.

З усяго відаць, што беларускія ўлады праігнаравалі дапамогу міжнароднай супольнасці ў вяртанні на дэмакратычны шлях развіцця. Таму місія ПА СЕ не бачыць магчымасці і не будзе рэкамендаваць кіраўніцтву Савета Еўропы накіроўваць наглядальнікаў на восеньскія выбары. Праўда, канчатковае рашэнне па «беларускім пытанні» ПА СЕ, АБСЕ і Еўрапарламент прымуць на адмысловай тэхнічнай канферэнцыі ў Вене 30 жніўня. Перад тым еўрапейскія арганізацыі правядуць 13 жніўня ў сталіцы Аўстрыі папярэдні раўнд канферэнцыі.

Але як бы там ні было, дзверы ў Еўропу перад Беларуссю паступлова зачыняюцца. І гэта ясна ўсім. ■

ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ

■ **Каля 1.400 літоўцаў паведамілі ўраду, што былі агентамі КГБ СССР.** У адпаведнасці з законам, прынятым у лютым гэтага года, для добраахвотнага прызнання, з гарантыяй канфідэнцыйнасці, адводзіўся шасцімесячны тэрмін, які якраз скончыўся ў мінулую суботу. Тыя, хто супрацоўнічаў з савецкімі спецслужбамі і не захацеў паведаміць пра гэта, рызыкуюць згубіць работу, калі такія факты стануць вядомымі. Справа ў тым, што закон забараняе колішнім сексотам займаць большасць дзяржаўных пасадаў і абмяжоўвае магчымасці працаўладкавання ў прыватных кампаніях. Апрача таго, інфармацыя аб іх супрацоўніцтве з КГБ будзе абнародаваная. Паводле праведзенага ў ЗША на замову тэлекампаніі *CNN* і газеты *USA Today* сацыялагічнага даследавання, кандыдат у прэзідэнты ад рэспубліканскай партыі Джордж Буш-малодшы апярэджвае свайго канкурэнта – дэмакрата Эла Гора на 17%. Дэмакраты робяць выгляд, што не дужа занепакоеныя гэтымі дадзенымі, маўляў, розніца ў рэйтынгах адзін да аднаго супадае з вынікамі апытання тых жа самых СМІ ў 1988 годзе. Тады дэмакрат Майкл Дукакіс таксама меў 17-адсоткавы адрыў ад рэспубліканца Джорджа Буша-старэйшага, але выбары прайграў.

■ **У Нямеччыне гульцы ў гольф усур'ёз затурбаваліся лёсам... кароваў.** Нямецкая федэрацыя гэтага віду спорту абвясціла, што мае намеры спансаваць праграму навуковых даследаванняў на тэму «Ці шкодныя для здароўя кароваў мячыкі для гольфа?» Справа ў тым, што гэтыя хатнія жывёлiны досыць часта «спажываюць» іх разам з травой, калі тыя выпадкова заляцяць на пашы з суседніх гольфавых палёў.

■ **Перад прэзідэнцкімі выбарамі 24 верасня ў сербскай апазіцыі маюцца дзве кандыдатуры будучага суперніка цяперашняга югаслаўскага прэзідэнта Слабадана Мілошавіча.** Буйнейшая апазіцыйная партыя Сербскі рух абнаўлення высунула ў нядзелю кандыдатуру былграрскага мэра Ваіслава Міхайлавіча. Ён – унук папулярнага лідэра сербскіх партызанаў-манархістаў часоў Другой сусветнай вайны, генерала Дражэ Міхайлавіча, забітага пасля камуністамі Ціта. Іншыя апазіцыйныя партыі збіраюцца падтрымаць на выбарах лідэра Дэмакратычнай партыі Сербіі Ваіслава Каштуніцу.

«Баркашоўца» зарэзалі ў пад'ездзе

Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

У Мінску ў пад'ездзе свайго дома быў зарэзаны лідэр беларускай філіі РНЕ («Русского национального единства») 22-гадовы Глеб Самойлаў. Гэта адбылося з раніцы ў суботу.

Як сведчаць бацькі забітага, зранку ім дахаты патэлефанаваў нехта і выклікаў Глеба на размову. У 8 гадзінаў ранку суседзі знайшлі цела Г.Самойлава на 5-м паверсе (сам ён жыў на 9-м). У яго пад сэрцам былі тры нажавыя раненні. Міліцыя сцвярджае, што ўчастак ад сёмага да пятага паверху Г.Самойлаў здолеў прайсці ці прабегчы сам.

На месцы забойства міліцыянты знайшлі нож і акуляры, якія не належалі забітаму. У той жа дзень быў праведзены ператрус у штаб-кватэры РНЕ.

Як вядома, РНЕ – шавіністычная нацыстаўская арганізацыя, якая ставіць сваёй мэтай дамінаванне людзей расійскай нацыянальнасці ў Расіі і свеце. Асабліва нецярпіма РНЕ ставіцца да асобаў, якія маюць хоць каплю габрэйскай крыві. У Беларусі РНЕ афіцыйна не зарэгістраванае, але мае свае аддзяленні ва ўсіх абласцях краіны. ▶

Заканчэнне на стар.3

НАДВОР'Е НА ЗАЎТРА

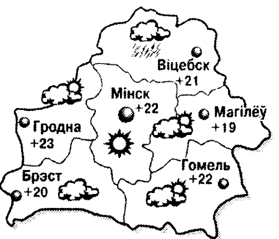

Курс наяўнага долара на «чорным рынку» 985

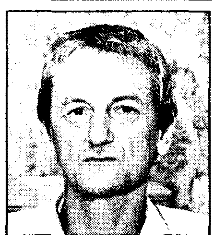

Мазгі на панцэрках

Аляксандар ДУБРАВІН

Разгарнуў незалежную беларускую газету і аж страсянуўся ад нечаканасці: на здымку, прысвечаным Дню дэсантнікаў, на панцэрцы з нумарам 015 ехала купка жаўнераў у форме расійскіх акупацыйных войскаў у Чачэніі. Такія ж плямістыя транты, такія ж паласатыя кашулькі і жаночыя хусткі на галовах. Подпіс пад здымкам тлумачыў, што гэта «разведвальны дазор» беларускіх (?!) дэсантнікаў. Выходзіць, нашыя хлопцы ўжо і формай не адрозніваюцца ад расейцаў? А што, раптам надумалася мне, калі іх пацікху рыхтуюць да выканання «інтэрнацыянальнага» абавязку на Каўказе? Трэба ж нечым плаціць Маскве за яе прыхільнасць да антыбеларускага рэжыму. Трэба ж неяк плаўна пераходзіць да канкрэтыкі ў беларуска-расейскім хаўрусе?

Некалі, у часы Савецкага Саюза, сапраўдныя дэсантнікі насілі блакітныя берэты замест жаночых хустак і ганарыліся гэтым. А калі ішлі ў бой, дык хавалі свае галовы ў жалезныя каскі, бо, калі куля зачэпіць галаву, абернутую анучай, дык раструшчыць яе як гарбуз. Запэцкае дурнымі мазгамі і панцэрку, і рушніцы, і таварышаў, і транты.

Разумеюць гэта, мабыць, і цвярозыя камандзіры. Але ж у арміі, як вядома, на ўсё ёсць «камандуючыя». Генералы і маршалы. Яны ў атакі не ходзяць, пад агнём не поўзаюць, гуляюць у свае войны ў штабах перад мапамі, маніторамі і тэлевізарамі. Цалкам магчыма, што паглядзеў які-небудзь расейскі генерал амерыканскі прыгодніцкі фільм са Стывенам Сігалам у галоўнай ролі, дзе той у жаночай хустцы паўзе скрозь ліяны да базы тэрарыстаў, ды назаўтра і навязаў усім дэсантнікам замест касак анучы на галовы. І выдаткі меншыя, і сапраўдная вайна па тэлевізары выглядае як кіно. А нашыя «камандуючыя» адразу сабе пераймалі, не раўнуючы як малпы.

Між тым суайчыннікі Стывена Сігала, калі пачынаюць сур'ёзную вайсковую справу, карыстаюцца не толькі трывалымі каскамі ў спалучэнні з перагаворнымі прыстасаваннямі, акулярамі і прыборамі начнога бачання, але і дасканалымі лёгкімі бронекамізэлькамі. Ды і ўвогуле, генералы там нейкія разумнейшыя. Чужога глупства не пераймаюць, займаюцца справай прафесійна, сваіх жаўнераў берагуць, твары ў іх інтэлігентныя. Таму, мабыць, іхнія панцэркі чыстыя і прыгожыя. А расейскія – заплямленыя крывёю і мазгамі.

Дык дайце і нашым хлопцам каскі! Не рабіце іх поўнымі дурнямі! ■

Алімпійскае адзенне робяць у Гродне

Анатоль ЖУЧКО

Адзенне для алімпійскай зборнай Беларусі вырабляецца на беларуска-італьянскім прадпрыемстве «Дынама-Праграм-Гродна». Як паведаміла начальнік аддзела эканомікі прадпрыемства Наталля Самойлік, 320 спартыўных касцюмаў будуць перададзеныя алімпійцам да канца першай дэкады жніўня. Па яе словах, складанасць заказу ў тым, што кожны выраб уключае дзесяць працаёмкіх вышывак з аддзелкай. Узор формы быў распрацаваны спецыялістамі італьянскай кампаніі «Уніформ-Праграм». ■

Англійскія грошы для магілёўскага фермера

Юлія ЕЛІСЕЕВА

На Магілёўшчыне ў хуткім часе можа з'явіцца першае сумеснае сельскагаспадарчае прадпрыемства. Цікавасць англійскіх інвестараў выклікала буйнейшая ў вобласці фермерская гаспадарка Мікалая Марачкіна. Гаспадарка існуе ўжо больш як восем гадоў, цяпер у ёй занята каля 300 чалавек. Нядаўна фермера наведалі вучоныя з брытанскай сельскагаспадарчай акадэміі. Пасля знаёмства з гаспадаркай англічане паведамілі, што яны гатовыя ўкласці ў яе развіццё 3 мільёны долараў. На гэтыя грошы можа быць закупленая тэхніка і ўгнаенні, якія дазволяць амаль удвая павысіць ураджай збожжавых. Зараз магілёўскі фермер збірае на сваіх палетках каля 40 цэнтнераў з гектара, што па беларускіх мерках таксама вельмі някепска. ■

УВАГА!

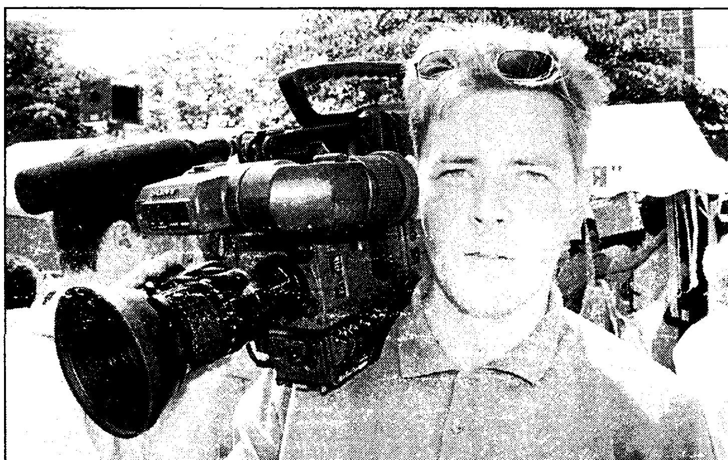

● Месяц таму, 7 ліпеня 2000 года ў Нацыянальным аэрапорце «Мінск-2» таямніча знік наш калега, аператар ОРТ Дзмітрый Завадскі. Калі вы нешта ведаеце пра ягоны лёс, звоніце па тэлефонах у Мінску 279-10-02 (дзяжурная частка), 213-34-67 і 276-75-46 (карпункт ОРТ).

Кляшчы атакуюць

Марыя ГАМОН

Сёлета ў Мінску зарэгістравана каля 60 выпадкаў укусу чалавека кляшчамі. Пра гэта паведамляюць спецыялісты з Рэспубліканскага інстытута эпідэміялогіі і мікрабіялогіі. Яны адзначаюць, што ў апошнія гады ў Беларусі ўзрастае праблема распаўсюджвання інфекцыяў, якія пераносяць жывёлы і насякомыя. Асаблівую занепакоенасць у медыкаў выклікае той факт, што арэал асяроддзя дзікай жывёлы, грызуноў, драпежнікаў, крывасосных насякомых усё шчыльней набліжаецца да гарадоў. Калі раней санітарна-эпідэміялагічныя службы папярэджвалі наведвальнікаў Белавежскай пушчы або іншых густых лясоў аб небяспецы быць укушанымі кляшчамі, то ў мінулыя выхадныя быў зафіксаваны выпадак укусу кляшча ўжо на Камсамольскім возеры ў Мінску. ■

У Гродне забаронена купацца

Анатоль ЖУЧКО

Пастановай галоўнага санітарнага ўрача Гродна забароненае купанне ў рацэ Нёман і возеры Юбілейным, прыпыненая работа гарадскіх пляжаў. Як паведамілі ў Гродзенскім абласным цэнтры гігіены і эпідэміялогіі, дадзенае рашэнне выклікане пагаршэннем якасці вады ў вадаёмах – па бактэрыялагічных паказчыках зафіксаванае шасціразовае перавышэнне ўстаноўленых нормаў. У прыватнасці, адзначана перавышэнне допусцімай нормы ўтрымання ў вадзе бактэрыяў кішэчнай палачкі, якая пры пападанні ў арганізм чалавека можа выклікаць захворванне страўнікава-кішачнага тракта. ■

Вельмі расійскае забойства

Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

Забойства ў расійскім стылі адбылося ў мінулую пятніцу ў Гомелі.

Побач са сваім домам быў забіты генеральны дырэктар ААТ «Гомельшкло» Уладзімір Запольскі.

Трагедыя адбылася літаральна сярод белага дня — як паведамляе міліцыя, каля 14.20. Генеральны дырэктар «Гомельшкла» прыехаў дахаты на абед, але дайсці да кватэры не паспеў. Магчыма, што злачынцы хаваліся прама ў пад'ездзе. На гукі стрэлаў з кватэры выбег сын У.Запольскага – але было ўжо позна. Праз некалькі хвілінаў 41-гадовы генеральны дырэктар сканаў, не дачакаўшыся прыезду «хуткай дапамогі».

Супрацоўнікі пракуратуры сцвярджаюць, што на месцы трагедыі былі знойдзеныя тры гільзы ад пісталета замежнай вытворчасці, іншых улікаў пакуль няма.

Уладзімір Запольскі кіраваў буйнейшым у Беларусі заводам па вытворчасці шкла каля двух гадоў. У свой час ён перамог у конкурсе, абвешчаным праўленнем ААТ «Гомельшкло» пасля таго, як два папярэднія гендырэктары былі вызваленыя ад пасады за сур'ёзныя пралікі ў кіраўніцтве заводам.

Цікава, што да 1995 года прадпрыемствам кіраваў цяперашні старшыня верхняй палаты лукашэнкаўскага «парламента» Павел Шыпук. Менавіта пры ягоным дырэктарстве былі «залатыя часы» завода.

Прыйшоўшы на «Гомельшкло» з «Нёмана», Уладзімір Запольскі распачаў рэформы сістэмы збыту, якія хуценька адбіліся на ўзроўні продажаў. У.Запольскі асабіста кантраляваў увесь збыт, з-за чаго некалькі кантрактаў было правалена, завод застаўся без сродкаў.

Не выклікае сумневу замоўны характар забойства. У Расіі такія злачынствы адбываюцца штодня, але ў нас гэта, дзякуй Богу, пакуль застаецца рэдкасцю. Няясна іншае – каму выгадная смерць генеральнага дырэктара «Гомельшкла»? У завода ў Беларусі няма канкурэнтаў, з снежня 1996 года тут дзейнічае ўнікальная лінія па вырабе паліраванага шкла. Асноўны яе элемент – шклаварная печ, трэцяя па вытворчасці ў Еўропе, якая не мае аналагаў у СНД. Летась на вытворчасці адбылася буйная аварыя, якая на некалькі месяцаў спаралюшавала дзейнасць завода.

Шкло з Гомеля ідзе на экспарт у Расію, Літву, Латвію, Польшчу і іншыя краіны. Кантрольны пакет акцыяў «Гомельшкла» належыць дзяржаўнаму прадпрыемству транспарту нафты «Дружба», якое прафінансавала будаўніцтва лініі ў памеры 48 мільёнаў долараў. На заводзе працуе 3,5 тысячы рабочых.

«Гомельшкло» вінаваты даволі значныя сумы крэдыторам. Толькі доўг па крэдыце «Белпрамбудбанка» складае 13,5 мільёнаў расійскіх рублёў (каля паўмільёна долараў). Ёсць і іншыя нявернутыя пазыкі.

Учора Уладзіміра Запольскага пахавалі на радзіме ў Гродзенскай вобласці. ■

Новая еўрапейская місія

Юрась ХМЯЛЬНІЦКІ

Следам за дэлегацыяй Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы ў Мінск прыбывае яшчэ адна еўрапейская місія – Бюро па дэмакратычных інстытутах і правах чалавека АБСЕ (БДІПЧ). БДІПЧ – спецыялізаваная структура АБСЕ, якая непасрэдна займаецца падрыхтоўкай і правядзеннем доўгатэрміновага назірання за выбарамі. З 9 па 12 жніўня эксперты БДІПЧ правядуць у беларускай сталіцы шэраг сустрэчаў як з урадавым бокам, так і з прадстаўнікамі апазіцыі з мэтай праясніць унутрыпалітычную сітуацыю, вывучыць выбарчае заканадаўства і яго прымяненне на практыцы. Варта нагадаць, што прыняты Выбарчы кодэкс з унесенымі ў яго папраўкамі так званага «шырокага грамадска-палітычнага дыялога» расцэнены БДІПЧ як недэмакратычны. Да рашэнняў гэтай аўтарытэтнай структуры АБСЕ, між іншым, прыслухоўваюцца і іншыя еўрапейскія і міжнародныя арганізацыі. ■

За петыцыю – на Акрэсціна

Алесь ШМЯЛЁЎ

«Патрабуем прытрымлівання канстытуцыйных правоў грамадзянаў (арт.35 Канстытуцыі РБ). Свабоду мірным дэманстрацыям, мітынгам, пікетам. «Сабачую» пляцоўку не прапаноўваць»— з петыцыяй такога зместу падышла 1 жніўня да галоўнага ўваходу ў Мінгарвыканкам група асобаў — сябраў Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Сярод іх былі старшыня АГП Анатоль Лябедзька і намеснік кіраўніка гарадской арганізацыі партыі Уладзімір Раманоўскі. І хаця петыцыя мела вялізныя памеры (прыкладна тры-чатыры метры ўдаўжыню) і «грамадзяне» неслі яе ў разгорнутым выглядзе, усё ж на выгляд была менавіта петыцыя (на ёй слова «петыцыя» было напісанае вялізнымі літарамі), а не пікет, як пасля будзе напісана ў міліцэйскім пратаколе.

Партыйцы жадалі ўручыць яе мэру горада Міхаілу Паўлаву, аднак сакратарка паведаміла, што ў таго важная нарада, і прапанавала кінуць петыцыю ў паштовую скрыню.

Аргумент, што яна туды яўна не змесціцца, не падзейнічаў, і АГПэшнікі вырашылі ўсё ж уручыць яе М.Паўлаву асабіста іншым разам і раз'ехаліся па справах.

На пад'ездзе дахаты Уладзімір Раманоўскі быў затрыманы і адвезены ў спецпрыёмнік-размеркавальнік на вуліцы Акрэсціна.

На наступны дзень мусіў адбыцца суд, але, выпусціўшы падсуднага з-пад варты, яго адклалі на ўчарашні дзень. Працэс скончыўся ўжо пасля падпісання нумару нашай газеты ў друк. Таму пра ягоныя вынікі мы паведамім пазней. ■

Маскарад скончыўся арыштам

Юлія ЕЛІСЕЕВА

Разбойны напад адбыўся нядаўна ў Мсціслаўскім раёне Магілёўскай вобласці. Двое злачынцаў у масках уначы напалі на вартаўніка машыннага двара ў вёсцы Падлужжа і, звязаўшы яго, скралі трактар. З мэтай продажу злачынцы перагналі машыну ў Смаленскую вобласць Расіі. Аднак атрымаць грошы ім не ўдалося. Скрадзены трактар забуксаваў у разлітай рацэ Асцёр. Пакуль адзін са злачынцаў шукаў дапамогі, другі прама побач з трактарам быў затрыманы супрацоўнікамі праваахоўных органаў. Затрыманы аказаўся жыхаром Чавусаў. Пошукамі другога – жыхара Растоўскай вобласці Расіі, займаецца Смаленскае ўпраўленне ўнутраных справаў. ■

Фальшыўкі дабраліся да Магілёва

Юлія ЕЛІСЕЕВА

У Магілёўскай вобласці за апошні тыдзень зафіксавана 9 выпадкаў збыту фальшывых пяцімільённых купюраў (старога ўзору). Усе яны выробленыя на каляровым прынтэры і маюць адну і тую серыю і нумар. Затое фальшывыя грошы не маюць адной са ступеняў абароны – папярэчнай лініі з надпісам Нацбанк РБ. Цікава, што дакладна такія ж падробкі выяўленыя і ў іншых рэгіёнах краіны, у прыватнасці, у Гродзенскай вобласці. Па словах супрацоўнікаў праваахоўных органаў, усе падробкі маюць адну крыніцу паходжання. ■

З крамамі разлічваюцца «ліпай»

Анатоль ЖУЧКО

Некалькі дзесяткаў фальшывых купюраў вартасцю па 5 тысяч беларускіх рублёў былі канфіскаваныя ў некаторых банкаўскіх установах горада Баранавічы. Аб гэтым паведамілі ў прэс-службе УУС Брэсцкага аблвыканкама. Па паведамленні праваахоўных органаў, купюры ў асноўным паступілі ў банкі з якасці дзённых выручак з гандлёвых прадпрыемстваў. Факт іх выяўлення ўжо ў банках пацвярджае высокую якасць фальшывак. З пачатку года ў Брэсцкай вобласці праваахоўнымі органамі было выяўлена 278 спробаў збыту фальшывых купюраў. Найбольш часта сустракаюцца «несапраўдныя» 5-тысячныя беларускія і 100-доларавыя амерыканскія купюры. ■

«Саюзны тэлевізар» развальваецца на вачах

Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

Амбітны праджэкт Расіі і Беларусі стварыць саюзны цуда-тэлевізар развальваецца, як картачная хатка. Расійскія ўдзельнікі міждзяржаўнай праграмы «Саюзны тэлевізар» адзін за адным пакідаюць яе.

Танны і якасны «Саюзны тэлевізар» — яшчэ адзін міф беларуска-расійскай інтэграцыі

Напрыканцы мінулага тыдня стала вядома, што завод «Нител» з Ніжняга Ноўгарада таксама «выйшаў з гульні». «Нител» больш не хоча прымаць удзел у праграме, бо не жадае плаціць залішне высокія цэны за беларускія камплектуючыя, чыя якасць не задавальняе расійскіх вытворцаў. Зрэшты, так сцвярджаюць прадстаўнікі завода. Плануецца, што ў далейшым вытворчасць на «Нителе» будзе будавацца на расійскіх камплектуючых.

Нагадаем, што 16 лістапада 1998 года тагачасныя прэм'ер-міністры Расіі і Беларусі Яўген Прымакоў і Сяргей Лінг падпісалі дамову аб ажыццяўленні беларуска-расійскай праграмы «Саюзны тэлевізар». Галоўнай мэтай ставілася адрадзіць занятую тэлевізійную вытворчасць Беларусі і Расіі, вярнуць вытворцам страчаныя рынкі краінаў СНД, даць працу ледзь не 120 тысячам чалавек у дзвюх краінах. Пры гэтым меркавалася істотна скараціць – у тым ліку і адміністратыўнымі метадамі – пастаўкі ў нашы краіны замежнай тэхнікі і замяніць іхнія *Sony, Panasonic, Philips* нашымі «Гарызонтамі», «Рубінамі» і «Садко».

Была ўтвораная міждзяржаўная фінансава-прамысловая група «Электронныя тэхналогіі», у якой бралі ўдзел беларускія «Гарызонт» і «Інтэграл» і расійскія «Квант», «Рубін» і ААТ «Российская электроника», якому належаць акцыі каля 30 электронных прадпрыемстваў Расіі. Арганізатары ставілі перад сабой «высакародную» мэту захапіць рынак, агульны аб'ём якога ацэньваецца ў межах ад 1 да 10 мільярдаў долараў.

Для таго, каб праграма запрацавала, бакі вырашылі падтрымаць яе фінансава – выдзеліць пэўную суму з так званага саюзнага бюджэту. Летась «Саюзны тэлевізар» атрымаў такім чынам 70 мільёнаў расійскіх рублёў (2,5 мільёны долараў) пад 10% гадавых, сёлета – яшчэ 250 мільёнаў (амаль 9 мільёнаў долараў). 35% ад гэтай сумы ўнесла Беларусь, астатняе – Расія.

Меркавалася, што агулам праграма патрабуе каля 400 мільёнаў рублёў – тры чвэрці ад агульнага аб'ёму патрэбнага фінансавання. Астатнія 25% — уласныя сродкі ўдзельнікаў праграмы і прыцягнутыя крыніцы.

І тут пачалося самае цікавае. Як зазначыў у інтэрв'ю расійскаму выданню «Газета.ру» менеджэр «Рубина» Андрэй Шпакоўскі, «грошы скралі задоўга да рэалізацыі праграмы». Увесну расійская прэса паведаміла, што больш за 20 мільёнаў расійскіх рублёў з 70, атрыманых летась з саюзнага бюджэту, былі выкарыстаныя не па прызначэнні – але пераведзеныя на рахунак адной прыватнай фірмы.

Першым «уцекачом» з праграмы стаў маскоўскі завод «Рубин», дзе дырэктарствуе наш былы зямляк, функцыянер ад камуністычнай партыі Анатоль Лашкевіч. Ён тлумачыць сваё дзеянні «карумпаванасцю чыноўнікаў» і «іх настойлівым лабіраваннем інтарэсаў варонежскага завода, якое выклікае падазрэнні». Справа ў тым, што ў інтарэсах усёй праграмы ягоны завод прымушаюць набываць кінескопы варонежскага прадпрыемства ВЭЛТ (таксама ўдзельнік «Саюзнага тэлевізара») па цане 50 долараў – тады як на рынку можна без праблем набыць кінескопы *Thomson* і *Samsung* па цане 45-50 долараў. Натуральна, што і якасць у іх будзе вышэйшая. Аднак у такім выпадку завод не атрымоўвае сродкі па праграме. Сваіх жа фондаў, каб развіваць вытворчасць, не хапае.

Наступным «дэзерцірам» стаў «Нител». Адзін з кіраўнікоў прадпрыемства паведаміў, дарэчы, што «фінансаванне да завода проста не дайшло». А ўслед за «Нител»ам выраблядь «Саюзны тэлевізар» адмовіўся і Саранскі тэлевізійны завод (Мардовія).

Тым часам, рынак тэлевізараў не стаіць на месцы. Канкурэнцыя вельмі высокая. Пра гэта сведчыць і той факт, што яшчэ адзін беларускі вытворца тэлевізараў – ВА «Віцязь» — збіраецца стварыць сумеснае прадпрыемства з адной амерыканскай кампаніяй. Пакуль што праект знаходзіцца на стадыі падрыхтоўкі дакументаў, але віцяблянe ўскладаюць на яго вялікія спадзяванні. Магчыма, што з заключэннем дамовы выпуск тэлепрыёмнікаў павялічыцца да праектнай магутнасці – 300.000 тэлевізараў у год. А пакуль што «Віцязь» збіраецца выпусціць сёлета 250.000 апаратаў. ■

«Баркашоўцы» зарэзалі ў пад'ездзе

Заканчэнне.
Пачатак на стар.1

Апошнім часам «фюрэр» Глеб Самойлаў стаў даволі часта кантактаваць з прэсай. Перыядычна ён заяўляў, што беларускае РНЕ «мае прыхільнікаў ва ўсіх органах улады». Магчыма, што гэтыя самыя «прыхільнікі» вырашылі пазбавіцца небяспекі раскрыцця іхніх імёнаў і вырашыць пытанне «радыкальна». Цяпер, калі пачалося вылучэнне кандыдатаў у парламент, Г.Самойлаву для «раскруткі» свайго імя спатрэбілася б рэклама, якую ён мог бы забяспечыць, напрыклад, раскрываючы імёны «сваіх людзей» ва ўладзе.

Калегі Глеба Самойлава па арганізацыі мяркуюць, што забойства звязанае з палітычнай дзейнасцю іхняга лідэра. Следчыя, у сваю чаргу, выключаючы версію пра палітычныя матывы забойства лідэра беларускага РНЕ і лічаць, што, хутчэй за ўсё, прычынай забойства з'яўляюцца ўнутраныя «разборкі» ў арганізацыі.

Агенцтва БелаПАН паведамляе, дарэчы, што сёлета ў судзе Заводскага раёна Мінска былі асуджаныя некалькі членаў РНЕ. Яны па-зверску збілі свайго таварыша, які спрабаваў выйсці з арганізацыі. А летась члены РНЕ жорстка збілі каардынатара Хартыі'97 Андрэя Саннікава, таксама пацярпелі сябры грамадзянскай ініцыятывы Алег Бябенін і Зміцер Бандарэнка.

Учора на Чыжоўскіх могілках у Мінску адбылося пахаванне лідэра РНЕ. На паніхіду накіроўваліся некалькі дзесяткаў малойчыкаў у чорных форменных строях і са стылізаванымі свастыкамі на руках. Яшчэ на падыходзе да кватэры нябожчыка АМАП спыняла іх і прымушала пазбавіцца фашысцкага сімвала.

Мы таксама атрымалі інфармацыю, што ў Мінск на пахаванне Г.Самойлава нібыта прыехалі вельмі ваяўніча настроеныя «таварышы з Масквы», але на момант здачы нумара ў друк ні пацвердзіць, ні абвергнуць гэтую інфармацыю нам не змаглі. ■

Чалавек без правоў

Алег ГРУЗДЗІЛОВІЧ

Праваабаронцы з Беларускага Хельсінкскага камітэта абнародавалі справаздачу, у якой падсумавалі вынікі першага паўгоддзя ў справе выканання правоў чалавека. У дакуменце адзначаецца, што ў Беларусі ў гэтай асноўнай галіне чалавечага развіцця працягваліся сур'ёзныя парушэнні.

Пагроза дзяржаўнасці

Суверэнітэт Беларусі разглядаецца праваабаронцамі як падмурак для захавання беларускага народа і ў гэтым сэнсе – як пэўная гарантыя права асобы на развіццё з захаваннем нацыянальных асаблівасцяў. Між тым гэтае асноўнае права аказалася пад пагрозай у сувязі з працэсам аб'яднання Расіі і Беларусі, якое «працягваецца ва ўмовах мацнеючай дыскрымінацыі этнічных беларусаў, росту рускага нацыянал-фашызму ў Беларусі і Расіі». Праваабаронцы адзначаюць, што лёс беларускага народа вырашаецца практычна без ягонага ўдзелу, што ўсе пратэсты супраць гвалтоўнага знішчэння суверэнітэту падаўляюцца, што Беларусь і яе народ «сталі закладнікамі амбіцыяў А.Лукашэнкі». Між тым, па дадзеных сацыялагаў, на якія спасылаецца БХК, толькі пятая частка грамадзянаў Беларусі згодная на далучэнне Беларусі да Расіі.

Асноўным доказам дыскрымінацыі беларусаў у лукашэнкаўскай Беларусі, як мяркуюць праваабаронцы БХК, з'яўляецца сітуацыя з беларускай мовай, якая мэтанакіравана выціскаецца з ужытку. У Мінску з 242 сярэдніх школаў толькі 11 беларускіх. У Магілёве няма набору ў беларускія класы наогул. У Гродне толькі 12% школьнікаў маюць магчымасць займацца на роднай мове. Пасля заканчэння школаў выпускнікі не могуць працягнуць адукацыю па-беларуску, паколькі ў краіне няма ніводнай цалкам беларускамоўнай вышэйшай навучальнай установы. «У 2000 годзе ТБМ сабрала 14 тысяч подпісаў за стварэнне Нацыянальнага універсітэта, але А.Лукашэнка публічна заявіў, што такі універсітэт нам не патрэбны», – канстатуюць праваабаронцы.

Народ – носьбіт улады?

Дэкларацыя правоў чалавека абвяшчае, што асноўай улады павінна быць воля народа. Аднак у Беларусі, дзе прэзідэнт ужо год як нелегітымны, а паўнамоцтвы парламента моцна скарочаныя і сам ён прадстаўляе далёка не ўсё насельніцтва, пра чысціню гэтага прынцыпу казаць не даводзіцца. На жаль, няма падставаў сцвярджаць, што сітуацыя хутка палепшыцца. Праваабаронцы, спасылаючыся на міжнародных экспертаў, называюць Выбарчы кодэкс Беларусі «кепска падрыхтаваным, непаслядоўным і антыканстытуцыйным дакументам», які не ў стане забяспечыць дэмакратычныя стандарты будучых выбараў. Адзначаецца, што ўлады не ўлічылі большасць прынцыповых паправак у кодэкс, якія рэкамендавалі ўдзельнікі т. зв. «грамадскага дыялога» і міжнародныя назіральнікі. Між тым, прадстаўнікі ўлады, якія забяспечылі сабе падтрымку дзяржаўных органаў, яшчэ да афіцыйнага пачатку перадвыбарчай кампаніі ўжо фактычна яе распачалі. БХК сярод удзельнікаў такіх «фальстартаў» называе Уладзіміра Канаплёва, Аляксандра Шпілеўскага, Юрыя Данькова, Усевалада Янчэўскага, Івана Пашкевіча ды «іншых набліжаных да прэзідэнта асобаў». Праваабаронцы выказваюць сумнеў, што падобнымі выбарамі будзе сапраўды забяспечанае волевыяўленне беларускага народа. Адзначаецца таксама, што выбары будуць праходзіць ва ўмовах дзяржаўнай манаполіі на паліграфічную базу, сістэму распаўсюджвання газетаў і татальнага кантролю над электроннымі медыя, у першую чаргу тэлебачаннем. У гэтых умовах забяспечыць кандыдатам у дэпутаты роўнасць у іхнай барацьбе за мандаты немагчыма, як немагчыма і забяспечыць права выбаршчыкаў на атрыманне аб'ектыўнай інфармацыі пра кандыдатаў.

Пераслед як асноўная мова ў зносінах з апазіцыяй

Ніяк не палепшылася сітуацыя ў адносінах улады да апазіцыі, канстатуюць праваабаронцы. Апазіцыя пазбаўленая доступу ў дзяржаўныя медыя, яе структурам робіцца ўсялякія перашкоды, лідэраў пераследуюць у судовым і несудовым парадку. За першае паўгоддзе 2000 года былі асуджаныя, як лічыць БХК, паводле палітычных матываў, каля дзесяці палітычных дзеячаў, сярод іх такія вядомыя, як дэпутат Вярхоўнага Савета Андрэй Клімаў, былы прэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір, палітыкі Валерый Шчукін і Мікалай Статкевіч ды іншыя. Пераследу падвергліся дзесяткі шэраговых удзельнікаў апазіцыйнага руху. Паранейшаму ў практыцы застаюцца пазасудовыя метады ўздзеяння на людзей – збіццё нявысветленымі асобамі, катаванні супрацоўнікамі праваахоўных органаў, супраць якіх не прынятыя ніякія захады (справа аб збіцці аднаго з лідэраў КХП БНФ Юрася Беленькага), і як самае ганебнае – знікненне палітычных апанентаў і асобаў, вядомых сваёй непрыхільнасцю да ўладаў. Між тым, пошукі зніклых, якія бышцам бы праводзяць улады, не маюць ніякіх вынікаў. Дагэтуль нічога невядома пра зніклых летась Юрыя Захаранку, Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага. Ужо напрыканцы паўгоддзя да гэтага шэрагу дадалося прозвішча аператара ОРТ Дзмітрыя Завадскага, чыё знікненне многімі тлумачыцца дзейнасцю беларускіх спецслужбаў.

Фота REX/ProMedia

Праваабаронцы ўсёй краіны, аб'ядноўвайцеся

У якасці прыкладу таго, у якіх умовах у Беларусі дзейнічае апазіцыя і ўвогуле недзяржаўныя структуры, у дакладзе змешчаныя наступныя факты: напрыканцы 1999-га і ў 2000 годзе былі абрабаваныя офісы трох праваабарончых арганізацый. Гэта БХК, Цэнтр прававой дапамогі насельніцтву і Цэнтр па правах чалавека. Вінаватыя ва ўсіх выпадках не знойдзеныя, адзначаецца праваабаронцамі. Яны перакананыя, што ўлады абвесцілі ім сапраўдную вайну, бо праваабарончыя недзяржаўныя арганізацыі становяцца ўсё больш уплывовымі сярод насельніцтва. Калі ўлада бяздзейнічае ў галіне захавання правоў людзей, гэтыя арганізацыі становяцца ёй своеасаблівай альтэрнатывай, што не можа падабацца чыноўнікам. Вось статыстыка. Толькі ў БХК за паўгоддзе звярнуліся з заявамі аб прававой дапамозе больш як 600 грамадзянаў Беларусі. Сярод іх усё часцей людзі далёкія ад палітыкі, так званыя простыя грамадзяне, якім няма куды ісці па дапамогу. Красамоўны прыклад – зварот у Бабруйскую філію БХК мясцовых смецяроў. Гарадскія ўлады парушалі іхныя правы на сацыяльны пратэст, што вылілася ў адкрыты і працяглы канфлікт. Гэты канфлікт не вырашаны дагэтуль, аднак людзі, атрымаўшы прававую дапамогу, ужо не баяцца змагацца за свае правы. Паводле назіранняў актывістаў БХК, паўгоддзе пацвярджае высновы пра тое, што грамадзяне краіны становяцца больш актыўнымі ў абароне сваіх правоў. ■

Субстанция в акватории проруби

Александр ДУБРАВИН

«Выступая перед цивилизованным сообществом, белорусский политик Л.» ...Написал — и сам удивился формулировке. Кто пустил его выступать перед цивилизованным сообществом? Политик ли этот Л.? Белорусский ли он политик? Есть ли вообще в Беларуси политики? И есть ли до сих пор Беларусь?»
Александр Федута.
«Товарищ, верь!»,
«СН»№28

«Выступая перед почтенной публикой, белорусский журналист Ф.». ...Написал – и сам удивился формулировке. Кто его пустил к этой публике? Журналист ли этот Ф.? Белорусский ли он журналист? И журналист ли он вообще?

Столько вопросов и на все есть ответы. Итак, журналист Ф. вначале служил учителем, затем подвизался в комсомоле, затем подпал под обаяние политика Л. и поверил ему, как девочка. (Не того Л., о котором речь в эпиграфе, а другого). После прихода шефа к неким властным рычагам, полный радостных ожиданий Ф. стал служить у него в качестве смотрящего за журналистами. Отличился массовыми запретами на публикацию компрометирующих Л. материалов. Служил верно, но, как утверждают его недоброжелатели, приватно сплавлял информацию налево. За все за это политик Л. жестоко разочаровал Ф., выжал его, как лимон (очень недолгий был процесс), и выбросил вон. Но Ф. сделал вид, что в нем еще много чего осталось, и в это поверил издатель и редактор «БДГ» М., который пригласил Ф. в свою газету писать прогнозы и воспоминания за зарплату. Так Ф. превратился в журналиста и получил доступ к почтенной публике.

Человек, очень похожий на журналиста Ф.

Аванс матерого редактора и ожидания читателей вскружили голову неопытному Ф., и он начал гнать полную ахинею. Брал, например, литературное эссе о Пушкине и разбавлял его знакомыми фамилиями. (Представьте себе: графа Бенкендорфа вдруг сравнивают с каким-нибудь ныне промышляющим отставным полковником З.! Можно сгоряча даже подумать, что это смелая критика. Но какая это честь и стимул для ничтожного З.! Или ни к селу, ни к городу цитируют чего-нибудь вроде «Евгения Онегина» в применении, скажем, к подробностям подковерной борьбы номенклатурной «братвы». Да за такие параллели не жаль выставить и ящик водки!). Впрочем, может быть я и ошибаюсь. Все его творчество того периода слилось в моей голове в какую-то лекцию о Пушкине и декабристах. Писал обильно, ассоциативно, влажно, с курсивами, кокетством и поклонами перед начальниками. В лирических отступлениях изредка напоминал неверному политику Л. о своей преданной службе и между строк укорял, что тот не оценил в полной мере такой кадр. (В результате чего читатель невольно начинал уважать политика Л. за кадровую политику).

Короче говоря, вся его значительность базировалась тогда на знании истории литературы соседней страны и нравов персонажей закулисных интриг наших горкомов и обкомов. Кто когда кому чего лизнул и что на самом деле надо было лизать. В этом он был крупный специалист. Затем Ф. родил цикл эпопеистых материалов ни о чем с вертикальщиками областей в главных ролях. Описывал их любовно, со знанием психологии каждого и старательно обходил острые углы. На всякий случай.

Новое ремесло постепенно осваивалось. Писал Ф. всегда исключительно на русском языке. Но Пушкин был вскоре забыт. Выработалась своя интонация: скептичная, ироничная, загадочная. Пополнился лексический запас. Политическую оппозицию нынешнему режиму журналист Ф. старался при любой возможности брыкнуть полунамеками и недосказанностями. Многое ставил под сомнение. Однако для прочного положения в «БДГ» всего этого было мало. Газета серьезная, аналитическая. Поэтому журналист Ф. взялся за прогнозы, которых понаписал воз и маленькую тележку. И ни один из этих прогнозов не сбылся. Но зато Ф. получил известность как недюжинный аналитик. Непонятным образом он вдруг стал поверенным в тайны вдруг исчезнувшей банкирши В. И даже отважно кое-что по этому поводу намекал! Вслед за тем он как-то скоропостижно иссяк в «БДГ». Но возомнил. На политиков не при власти смотрел свысока, позволял себе снисходительно их поучать. Известного политика Ч., например, он довольно развязно называл наивным, очевидно путая свою наивность с его порядочностью.

Собственное честолюбие не давало Ф. покоя. И, несмотря на полный бойкот всеми умными людьми проводимых политиком Л. недемократических местных выборов, Ф. ринулся в них с головой. Тут же беднягу завернули, не приняв собранные им подписи, и отправили восвояси. Так, как обычно это делает пьяный хозяин, когда жестоко пинает в гузно собутыльника, у которого нет денег.

Это, однако, ничему Ф. не научило. Политика влекла неудержимо. Он душевно прильнул на некоторое время к деятелю Г., создавая ему на страницах «Народнай Волі» помпезную раму в багете. Но был, по-видимому, не востребован. Потому вдруг совершил антраша в сторону политички А. и с ее подачи оказался в фарсовом общественно-политическом диалоге, где стал изображать какую-то согласительную работу в какой-то экспертной группе по средствам массовой информации. В результате получил то, о чем и предупреждали умные люди: очередной пинок. И об этом, без стыда и совести, в подробностях поведал в газетах...

Описание карьеры и страданий неудачника Ф. как подручного неких влиятельных лиц было бы неполным, если бы мы не указали на причину его несчастий. Каким бы ни были политики Л., Г., А., или другой Л., но им в качестве помощника, соратника и партнера нужен надежный человек. А похождения журналиста Ф. свидетельствуют, прежде всего, об отсутствии именно этого качества. Они напоминают о дрейфе некоей субстанции по акватории некоей проруби.

Если же рассуждать о шансах Ф. как самостоятельно действующей единицы, например, в будущей «палате», то почему бы и нет? Во всяком случае, внешность его соответствует принятым в этом учреждении стандартам. Более того, мне думается, что господин Ф. есть плоть от плоти и кровь от крови нынешней власти и оказался за ее бортом *лишь в силу своей неопытности*. Нужно было после первого пинка затаиться так, как это сделал другой политик, некто Б., называемый белорусским Аленом Делоном. Тоже ведь что-то о себе мнил и выступал, но потом успокоился. И благодарный политик Л. вернул его к корыту.

Кроме того (рискну дать совет!) господин Ф. должен перестать умничать, изображая из себя демократа и борца. Во-первых, в тех кругах, куда он так упорно стремится, такие позы не приветствуются. Народ там простой и грубый. Во-вторых, гладкий лоб незачем портить морщинами.

И еще одно, но самое существенное замечание. Журналисту Ф. давно пора перестать завидовать другим: почему, дескать, их принимает цивилизованное сообщество, а меня нет? Я, дескать, тоже ничем не хуже. А тот политик Л., которого принимают за рубежом, он очень плохой. Он бяка. Не политик и не белорусский. Его просто нет. Да и вообще, такой страны нет. А есть только Я! СубстанциЯ! ■

Рэдакцыя прапануюе сваім падпісчыкам аформіць падпіску праз аддзяленні «Беларусбанка».

Для афармлення падпіскі адпаведную квітанцыю (гл. ніжэй) трэба выразаць нажніцамі. Адзначце ў квітанцыі тэрмін, на які афармляеце падпіску, прозвішча падпісчыка і паштовы адрас, на які дастаўляць газету.

Кошт падпіскі на адзін месяц 675 руб. Калі вы жадаеце падпісацца на большы тэрмін, то павялічце суму ў адпаведную колькасць разоў.

КВІТАНЦЫЯ ДЛЯ «БЕЛАРУСБАНКА»

Форма № ПД-5

ИЗВЕЩЕНИЕ

УНН 101562750 **Редакция газеты «Наша СВАБОДА»**
получатель платежа
Отделение «Центральное» ОАО «Белбизнесбанк»
г.Минск, код 493; Минск, пл.Свободы, 17
наименование банка

Счет получателя **3012205160015** Лицевой счет

(фамилия,имя,отчество)

(адрес)

На 2000 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

За подписку на газету «Наша СВАБОДА» Сумма

Пеня

Всего

Кассир Плательщик

УНН 101562750 **Редакция газеты «Наша СВАБОДА»**
получатель платежа
Отделение «Центральное» ОАО «Белбизнесбанк»
г.Минск, код 493; Минск, пл.Свободы, 17
наименование банка

Счет получателя **3012205160015** Лицевой счет

(фамилия,имя,отчество, адрес)

На 2000 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

КВИТАНЦИЯ

За подписку на газету «Наша СВАБОДА» Сумма

Пеня

Всего

Кассир Плательщик

АРМІЯ

У палкоўнікаў падняўся статус

Алег САКАЛОЎ, БелаПАН

Згодна з новым Палажэннем аб праходжанні ваеннай службы афіцэрскім саставам Узброеных сілаў Рэспублікі Беларусь, вайсковае званне «палкоўнік» будзе прысвойваць не міністр абароны, а прэзідэнт краіны. Гэта адна з навінаў, што ўтрымліваецца ў дакуменце, які ўступіў у сілу 28 ліпеня.

Каментуючы Палажэнне ў газеце міністэрства абароны «Во славу Родины», намеснік начальніка ўпраўлення кадраў МА Аляксандр Цапота адзначыў, што такое нawaўвядзенне «значна падымае статус гэтага высокага вайсковага звання».

Сярод іншых навінаў А.Цапота вызначыў норму, згодна з якой пазбаўленне вайсковых званняў афіцэраў, якія знаходзяцца на ваеннай службе і ў запасе, будзе ажыццяўляцца толькі па прыгаворы суда пры асуджэнні іх за ўчыненае злачынства. У гэтым выпадку асобы, пазбаўленыя афіцэрскіх званняў, звальняюцца ў запас як радавыя, якія праходзілі службу па кантракце, з адпаведнымі змяненнямі ў пенсійным забеспячэнні. У Палажэнні таксама замацавана, што афіцэры, у дачыненні да якіх вядзецца следства ці крымінальная справа разглядаецца судом, не падлягаюць звальненню з ваеннай службы да прыняцця рашэння па справе.

Асобна ў Палажэнне ўведзеная норма, накіраваная на замацаванне на ваеннай службе вострадэфіцытных кадраў. Згодна з ёю, старшыя і вышэйшыя афіцэры з ліку прафесарска-выкладчыцкага і навуковадаследчага складу, іншыя высокакваліфікаваныя спецыялісты, якія дасягнулі гранічнага ўзросту знаходжання на ваеннай службе, па рашэнні прэзідэнта Беларусі з іх згоды могуць быць паўторна пакінутыя на ваеннай службе на тэрмін да пяці гадоў.

Яшчэ адно новаўвядзенне датычыцца абмежаванняў у дачыненні да афіцэраў, якія адбываюць пакаранні ў выглядзе абмежавання па ваеннай службе або арышту. Паводле словаў намесніка начальніка ўпраўлення кадраў МА, час адбывання пакарання такімі афіцэрамі не залічваецца ў тэрмін выслугі ў аднолькавым званні і для прысваення чарговага вайсковага звання.

Згодна з указам прэзідэнта аб зацвярджэнні Палажэння аб праходжанні ваеннай службы афіцэрскім саставам Узброеных сілаў, яго дзеянне распаўсюджваецца таксама на афіцэрскі састаў унутраных, пагранічных і чыгуначных войскаў, іншых вайсковых фарміраванняў, у якіх заканадаўствам прадугледжаная ваенная служба. ■

Ханс-Георг Вик: «Возможно, нам не удастся добиться значительного прогресса в отношении выборов»

Рыгор БУЯН

Главным вопросом повестки дня внутриполитической жизни Беларуси по-прежнему являются парламентские выборы. Вернее, не столько сами выборы, сколько отношение к ним международного сообщества. Остались три недели до того момента, как международные организации примут окончательное решение: направлять или не направлять наблюдателей в республику на осенние выборы. От этого решения зависит признание или непризнание нового законодательного органа. А значит, и политика всего мирового сообщества в отношении Беларуси. Проще говоря, от решения европейских организаций зависит, как мы будем жить.

Фота IREX/ProMedia

Сегодня на вопросы НАШАЙ СВАБОДЫ отвечает руководитель Минской Консультативно-наблюдательной группы Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе **Ханс-Георг ВИК**. Именно возглавляемая послом миссия приложила максимум усилий для разрешения конституционного кризиса в республике.

— Несмотря на все усилия международного сообщества, Александр Лукашенко назначил парламентские выборы на 15 октября — без выполнения хотя бы одного из четырех условий, поставленных ОБСЕ перед правительством Беларуси. Как отреагировала Европа на этот шаг? Ведь мировое сообщество все-таки сохраняло надежду на то, что выборы будут перенесены на более поздний срок.

— Действительно, остается все меньше времени для достижения значимого прогресса в четырех областях, являющихся предметом разногласий в обществе, — прозрачность выборов, регулярный доступ политических партий к государственным электронным средствам массовой информации, расширение полномочий нового парламента и значимый «период мира» накануне выборов.

— В начале июля, после возвращения из Вены, где проходила техническая конференция ОБСЕ по Беларуси, Вы просили оппозицию не спешить с принятием окончательного решения по участию или неучастию в парламентских выборах. После назначения выборов Вы все еще придерживаетесь данной точки зрения?

— Политические партии, которые поддерживают требования об улучшении условий во всех четырех областях, выработают линию поведения в условиях «наиболее неблагоприятного варианта» (отсутствие условий для выборов и значительных улучшений, вызванных предпринятыми руководством республики действиями) или в условиях «значительного прогресса». Существующий календарь избирательного процесса определяет ритм принимаемых политическими партиями решений. Между тем, общественные объединения сформировали сеть для проведения эффективного независимого общественного наблюдения за выборами по всей территории республики. Наблюдение будет отслеживать каждый этап избирательного процесса, начиная с подачи заявок и назначения членов окружных и участковых избирательных комиссий.

— И все же оппозиция уже однозначно заявила: на предлагаемых условиях демократы на выборы не пойдут. Какие внутриполитические и внешние последствия, на Ваш взгляд, может иметь этот шаг?

— Решение принимается политическими партиями. Необходимо уважать решения, принятые официальными властями или оппозиционными партиями, хороши ли они или нет. Европейские международные организации примут решение относительно международного наблюдения в конце августа (предполагается, что это произойдет 30 августа в Вене. – **Р.Б.**) – как можно позже и, одновременно, достаточно рано для того, чтобы направить международных наблюдателей, если такое решение будет принято. Конкретный характер негативных или положительных последствий можно обсуждать только в условиях «реального времени», а не отвлеченно. Наиболее благоприятной для каждой из сторон стала бы ситуация, при которой действия, предпринятые белорусским руководством, обеспечили бы проведение свободных и демократических выборов. Но такие условия на данный момент все еще не сформированы.

— Не считаете ли Вы назначение даты выборов без выполнения условий ОБСЕ провалом миссии?

— Задачей Консультативно-наблюдательной группы ОБСЕ является оказание помощи в развитии демократических институтов европейского образца. Возможно, нам не удастся добиться значительного прогресса в отношении выборов. Тем не менее, неудачи никоим образом не повлияют на усилия, предпринимаемые Группой по продвижению идей гражданского общества и формированию реальных демократических институтов.

— Господин посол! Миссия ОБСЕ в Минске намеревалась проанализировать Избирательный кодекс после внесения в него поправок. К каким выводам пришли эксперты КНГ ОБСЕ – позволяют ли поправки «диалога» провести прозрачные парламентские выборы?

— Анализ последнего варианта Избирательного кодекса указал на отсутствие какого-либо прогресса по устранению «черных дыр» избирательной системы: разделов и этапов, которые не отвечают требованиям гласности, — досрочное голосование и институт передвижных ящиков для голосования, а также предусматриваемая практика предоставления незаверенных протоколов подсчета голосов. С целью улучшения условий для проведения выборов в августе будут организованы отдельные встречи экспертов ОБСЕ с представителями официальных властей, политических партий, координационного совета по проведению внутреннего наблюдения.

— Господин посол, в конце августа Вы отправляетесь на последнюю техническую конференцию по Беларуси. После этого, насколько известно, в конце августа ОБСЕ, Совет Европы и Евросоюз примут окончательное решение: направлять международных наблюдателей на осенние выборы или не направлять. Какое решение Вы как руководитель миссии ОБСЕ в Минске будете рекомендовать принять руководству организации?

— В рамках организации и проведения августовской международной технической конференции на основании полного и подробного анализа обсуждаемых вопросов мной будут сформулированы соответствующие рекомендации.

— Остается ли у Вас надежда урегулировать на данном этапе конституционный кризис в Беларуси цивилизованным путем? Если да, то каким образом?

— По мере приближения даты проведения парламентских выборов достижение конструктивных результатов в ходе диалога между руководством республики и оппозицией по проблеме конституционных разногласий становится все менее возможным.

— Направление наблюдателей за выборами от Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе в ту или иную страну всегда заканчивается признанием выборов демократическими. Вы же утверждаете, что приезд наблюдателей еще не означает признание выборов и, как следствие, парламента. Нет ли здесь противоречия?

— Само по себе направление международных наблюдателей не является фактом признания демократичности данного правительства. Решение принимается исходя из общих и конкретных условий, необходимых для проведения свободных и демократических выборов. Проведение наблюдения позволяет проконтролировать соответствие избирательного процесса действующей правовой и административной системам. Международные структуры выработали перечень критериев, которые будут браться в расчет при принятии решения о международном наблюдении за выборами. Позже правительства изучат результаты оценок наблюдателей и соответственно пересмотрят характер своих взаимоотношений с Беларусью. Кроме того, при рассмотрении этого вопроса большое значение будет иметь полномочия, которыми будет обладать новый парламент.

— Некоторые эксперты считают, что проведение выборов на условиях Лукашенко нормализует ситуацию в Беларуси, другие утверждают, что это только обострит конфликт. Какая точка зрения, на Ваш взгляд, имеет под собой основания?

— Свободные и справедливые выборы в республике значительно изменят соотношение сил внутри государственной системы. Они могли бы вернуть оппозицию в парламент, чей голос снова можно будет услышать как внутри, так и за пределами страны. Последнее стало бы первым важным и заслуживающим доверия признаком улучшения ситуации, выраженное в действующей демократической структуре, отвечающей международным стандартам. ■

ЭКАНОМІКА

У «Форд Юніён» змяніўся гаспадар

Марыя ГАМОН

Кантрольны пакет акцыяў (62%), які належаў *Ford Motor Company* ва ўстаўным фондзе сумеснага беларуска-амерыканскага прадпрыемства «Форд Юніён» (п.Абчак Мінскага раёна), перададзены яго новаму ўладальніку – вытворцу вырабаў з пластмасы англійскай кампаніі *J&W Sanderson, Ltd.* Пра гэта паведаміла маскоўскае прадстаўніцтва кампаніі *Ford*.

Пагадненне аб набыцці акцыяў было дасягнутае ў выніку перамоваў *Ford Motor Company* з усімі партнёрамі СП аб магчымых варыянтах выкарыстання завода і ўтрымання працоўных месцаў для яго супрацоўнікаў. Звесткі аб коштце выкупленага пакета акцыяў не разгалошваюцца.

У заяве *Ford*'а гаворыцца, што рашэнне аб продажы свайго пакета ў СП ініцыюецца развіццём сумесным прадпрыемствам вытворчасці пластмасавых вырабаў як бытавога прызначэння, так і тых, што выкарыстоўваюцца ў сучаснай аўтамабільнай прамысловасці.

Хутчэй за ўсё, *J&W Sanderson* мае намер прыступіць да рэалізацыі вытворчых планаў у бліжэйшыя два месяцы. Паведамляецца таксама аб тым, што цяпер кампанія праводзіць індывідуальныя сустрэчы з супрацоўнікамі СП аб працаўладкаванні.

Сумеснае прадпрыемства «Форд Юніён», створанае ў траўні 1996 года, разлічанае на выпуск 6 тысяч малатанажных аўтамабіляў у год. Доля кампаніі *Ford* ва ўстаўным капітале СП да лета бягучага года складала 51% (на працягу апошніх двух месяцаў кампанія павялічыла свой пакет акцыяў да 62%), доля беларускай дзяржавы ў асобе міндзяржмаёмасці – 26% (яна прадстаўленая пляцоўкай памерам 3 га і корпусам, правы карыстання якімі перайшлі СП), астатнія належаць дылеру *Ford*'а у Беларусі СП «Лада-ОМС». Памер устаўнога капіталу СП складае каля 19 мільёнаў долараў. За час працы прадпрыемства выпусціла каля 4 тыс. мікрааўтобусаў *Ford Transit* і легкавых аўтамабіляў *Ford Escort*. Колькасць работнікаў СП складае 124 чалавекі.

Выхад інвестара са складу заснавальнікаў СП абумоўлены прыпыненнем вытворчасці ў Беларусі мадэляў аўтамабіляў *Escort* і *Transit* і з'яўляецца часткай еўрапейскай стратэгіі кампаніі, накіраванай на канцалідацыю вытворчасці і яго эфектыўнасці. Па словах кіраўніка *Ford*'а у Расіі і СНД Алана Баці, дадзенае рашэнне не звязанае з якасцю працы персаналу завода, «якія заўсёды знаходзілася на вышэйшым узроўні». Вынікoвым фактарам у згортванні вытворчасці з'яўляецца недастатковы рынкавы попыт на прадукцыю завода на рынку СНД. Акрамя таго, адзначыў ён, выпускаемыя заводам аўтамабілі ў цяперашні час «знаходзяцца ў завяршаючай стадыі свайго жыццёвага цыклу», а інвесціраваць вытворчасць новых мадэляў кампанія лічыць немэтазгодным з-за адсутнасці перспектываў павелічэння попыту на прадукцыю. ■

ПРОВАДЫ

Фота U.S.Embassy

«Я зрабіў усё, што мог»

Расціслаў ПЯРМЯКОЎ

У мінулую суботу Мінск пакідаў амерыканскі амбасадар Дэніэл Спекхард з сям'ёй. Тэрмін дзеяння ягоных дыпламатычных паўнамоцтваў скончыўся, і цяпер Д.Спекхард будзе працаваць у Брусэлі ў апараце NATO. Замест яго ў Мінску застаўся часовы паверены ў справах Злучаных Штатаў у Беларусі Джэймс Шумэйкер.

Перад адлётам пасол гаварыў шмат добрых словаў пра Беларусь, пра тое, як яму тут спадабалася, што ён яшчэ сюды вернецца... Але шчаслівыя вочы Дэніэла Спекхарда паказвалі зусім іншае. Закрытая яшчэ адна старонка ягонай кар'еры — трохгадовы кашмар, які пачынаўся з высяленнем дыпламатычнага корпуса з Драздоў у 1998 годзе, а скончыўся скандалам вакол Алега Батурына, калі сам Д.Спекхард вывозіў таго ў Польшчу.

Амерыканскі амбасадар выказаў задавальненне сваёй працай у Беларусі. «Нягледзячы на цяжкія часы палітычных непаразуменняў, мы змаглі падтрымліваць дэмакратычныя арганізацыі тут, у Беларусі. Я вельмі шмат працаваў над гэтым. Я думаю, што зрабіў пэўны ўнёсак у справу беларускай незалежнасці, і спадзяюся, што быў добрым "тварам" Амерыкі тут», — заявіў Дэніэл Спекхард падчас развітальнай прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным аэрапорце «Мінск-2».

Па словах дыпламата, яго вельмі ўсхвалявала нядаўняе знікненне апаратара ОРТ Дзмітрыя Завадскага. Д.Спекхард лічыў, што той перыяд, калі зніказі людзі, застаўся ўжо ў мінулым. «Гэта вельмі засмучае мяне, і менавіта таму мне цяжка пакідаць Беларусь з яе нявырашанымі праблемамі», — заявіў амерыканскі пасол карэспандэнту НАШАЙ СВАБОДЫ. «Я зрабіў усё, што мог», — заключыў ён прамову пра вынікі сваёй трохгадовай працы ў Беларусі. ■

Батанічны сад выжывае, як можа

Кірыла ПАЗЬНЯК

У сталічнага жыхарства Цэнтральны батанічны сад – адно з самых папулярных месцаў баўлення часу і адпачынку ад мегаполісных завіханняў. Выпраўіцца па адхланне ў мінскія ваколіцы абыдзецца даражэй, а па часе даўжэй. Відаць, таму ў сад штогод наведваюцца ажно паўмільёна чалавек. Прычым гэта менавіта столькі прадаецца квіткоў, а ёсць жа яшчэ разнастайныя льготныя катэгорыі асобаў, грошы з якіх за ўваход сюды не бяруць. Разам з тым Батанічны сад – не проста аазіс і ў прамым сэнсе глыток чыстага паветра пасярод урбаністычнага тлуму, смогу і дыму, а яшчэ і важная прыродазнаўчая і біятэхналагічная інстытуцыя ў сістэме Акадэміі навук.

Закладзены Батанічны сад, як, дарэчы, і парк імя Чалюскінцаў, што з ім мяжуе, у 1932 годзе, на месцы Камароўскага лесу. Па горадабудаўнічай задуме яны павінны былі стаць галоўнай часткай рэкрэацыйнай зоны ў паўночна-ўсходнім раёне Мінска. Цяпер сад і парк знаходзяцца амаль што ў цэнтры сталіцы, а тады гэта была ўскраіна горада, дзе размяшчалася адно што Усебеларуская сельскагаспадарчая выстава. Сучасны Батанічны сад выглядае якраз паводле той, першапачаткова зададзенай у 30-ыя, разбіўкі. У вайну пашчасціла: снарадаў на сад амаль зусім не абрынулася. Фашысты, якія размясцілі тут стайні і казармы, адно што вывезлі ў Нямеччыну ўсе каштоўныя гербарыйныя зборы.

Такім чынам, алеям Батанічнага сада ў сярэднім па 60-70 гадоў, а некаторым дрэвам у іх каля сотні. Пасадкі самыя разнастайныя. Вакол аркі галоўнага ўваходу растуць ліпавая і рабінавая алеі, ад яго ў глыб сада цягнецца цэнтральная – з дрэваў манчжурскага арэха. Яна вядзе да круга, адкуль на старажытнафранцузскі манер уладкавання паркавых комплексаў промнямі адыходзяць дубовая, яблыневая, чаромхавая, ясеневая, хваёвая, бярозавая, тапалевая і іншыя.

Хоць дрэвы – не самае цікавае, што ёсць паглядзець на 93 гектарах, а менавіта такі абшар займае Батанічны сад. Усяго ў ім каля 10 тысяч найменняў усемажлівых раслінаў, у тым ліку вельмі рэдкіх. Напрыклад, тут расце каля 100 відаў, якія занесеныя ў Чырвоную кнігу, прычым не толькі беларускую, але і іншых краінаў. Ёсць у садзе і такія, як, напрыклад, шпажнік (гладыёлус) балотны ці апазерыс смярдзючы, што лічацца ў прыродзе прапаўшымі. Не выключаныя страты каштоўнай зеляніны нават і ў самім Батанічным садзе. Як кажа намеснік дырэктара па агульных пытаннях Пётр Вяленка, са шматлікіх наведвальнікаў «кожны дзень хтосьці нешта ўносіць». Вось і літаральна днямі былі зламысна зрэзаныя чаранкі 56 ружаў, а ў адным з раённых сталічных судоў разглядалася справа аб крадзяжы 50 саджанцаў вечназялёных дрэваў. Згаданых ружаў пакралі на 100 тысяч рублёў, але могуць быць страты значна большыя і да таго непапраўныя. Ужо здараліся, напрыклад, выпадкі, калі від менавіта скрадзеных кветак быў наогул прадстаўлены толькі 1-2 асобнікамі. Так, некалькі гадоў таму быў вырваны гатунак цюльпана, які ўжо не аднавіць, — такога нідзе ў свеце больш няма.

Унікальнасць Цэнтральнага батанічнага сада абумовілі яму ажно тры статусы рэспубліканскага значэння: помніка прыроды, помніка ландшафтнай архітэктуры і нацыянальнага здабытку, прычым пад першым нумарам у рэестры навуковых аб'ектаў. Увогуле, ЦБС разам з лабараторыяй пладова-ягадных культураў у Ганцавіцкім раёне, сваім філіялам, — адзіны падобны комплекс у краіне, не лічачы невялікія батанічныя сады вышэйшых навучальных установаў (у Віцебску пры мясцовым педінстытуце, у Негарэлым – пры тэхналагічным, у Шчамысліцах – БДУшны, у Горках – пры сельскагаспадарчай акадэміі). Як вынік, гэта мусіць быць адмыслова ахоўнай тэрыторыяй, з некалькімі варотамі, у тым ліку кругласутачнымі і перасоўнымі. Але з-за адсутнасці сродкаў 93 гектары пільнуюцца толькі адным міліцыянтам. Пры гэтым нават калі і зловіш шкоднікаў, то, па словах П.Вяленкі, «суддзі маюць звычайна такое стаўленне, што, маўляў, ай, гэта ж не карціну скралі».

Фота Ул.ШЛАПАКА

У Батанічным садзе самае чыстае ў Мінску паветра

На тэрыторыі Батанічнага сада функцыянуюць 8 лабараторыяў, дзе займаюцца як селекцыяй, гэтак і інтрадукцыяй, гэта значыць праводзяцца даследаванні па магчымасцях асвойвання, адаптацыі на беларускай зямлі раслінаў з розных кантынентаў. Сёе-тое потым рэкамендуецца для азелянення нашых гарадоў. Дарэчы, у самім Батанічным садзе многае, што нам здаецца адвечна тутэйшым, прывезенае здалёк. Да прыкладу, таполі і елкі патрапілі сюды з Паўночнае Амерыкі. Наогул у Батанічным садзе, пераважна не на адкрытым паветры, а ў аранжарэі, куды наведвальнікаў сада не пускаюць, ёсць 2.200 відаў замежнай флоры, у тым ліку самай экзатычнай. Не так даўно гэты збор папоўніўся насеннем і саджанцамі прыблізна 30 відаў раслінаў японскага паходжання (магнолія, гінга, кіпарысавік і гэтак далей). Што да працы батанікаў-селекцыянераў, то яны займаюцца пераважна кветкамі і дэкаратыўным кустоўем. Лічыцца, што ў нас адныя з лепшых у Еўропе калекцыі бэзу, цюльпанаў, вяргіняў, многія выведзеныя гатункі якіх неаднаразова адзначаліся на спецыяльных міжнародных выставах залатымі медалямі. Аднак краявід Батанічнага сада аздабляецца не толькі пярэстымі кветкамі – каб цешыць вока, для прыгажосці, гадуюцца лебедзі. Сёлета на возеры, што размешчанае ў цэнтры сада, плаваюць дзве пары. Плаваюць, між іншым, сумна: зусім нядаўна ўвесь доўгачаканы вывадак лебедзянятаў пажэрлі пацукі.

Не дужа вясёла супрацоўнікі ЦБС гавораць і пра свае зарплаты: садоўнікі ці, як афіцыйна яны называюцца, «рабочыя зялёнага будаўніцтва» маюць у сярэднім 20 тысяч рублёў, вучоныя-біёлагі зарабляюць каля 50 тысяч. Такая розніца тлумачыцца тым, што навуковая сфера фінансуецца з бюджэту Акадэміі навук, на ўсё астатняе Батанічны сад мусіць зарабляць сам. Крыніцы даходаў – продаж уваходных квіткоў, а таксама насення і саджанцаў прыватным асобам (праз шапік на тэрыторыі самога ЦБС), «Зелянбуду» і лясгасам. Ужо некалькі гадоў у Батанічным садзе мараць адчыніць уласную краму-выставу. Разам з тым можна было б зарабляць на аказанні насельніцтву паслугаў па фітадызайне і падрыхтоўцы букетаў на эксклюзіўную замову.

У кіраўніцтве Батанічнага сада спадзяюцца, што сітуацыя з фінансаваннем павінна змяніцца: летась у снежні Савет міністраў выдаў пастанову аб пяцігадовым плане рэканструкцыі і добраўпарадкавання сада. У прыватнасці, зробяць падсадку ў «выпадаючыя» алеі (прычына працэсу выпадзення – вялікі ўзрост дрэваў і асяданне шкодных выкідаў з размешчанага зусім паблізу завода імя Вавілава), больш прывабны выгляд набудзе возера і прылеглая да яго тэрыторыя, пабудуюць новую, экспазіцыйную аранжарэю, дзе будуць дэманстравацца пакуль што схаваныя ад вачэй наведвальнікаў «экзоты».

А гэта значыць, што людзей у Батанічны сад стане прыходзіць яшчэ болей. ■

ТЭНДЭНЦЫІ

Як Свіцязь здалі ў арэнду

Сяргей АСТРАЎЦОЎ

Як вядома, у чэрвені возера Свіцязь здалі ў арэнду чыгуначнікам. Навагрудцы пачалі абурацца. Аднак адна «Советская» газета са сталіцы паставіла ўсіх незадаволеных на месца. Маўляў, у возера нарэшце будзе гаспадар. Пагатоў, у чыгуначнікаў вельмі цяжкія ўмовы працы, таму ім трэба добра адпачываць. Зразумела, што на Свіцязі.

Фота IREX/ProMedia

Усё як бы правільна. Хаця, напрыклад, у пажарнікаў, шахцёраў альбо ў лётчыкаў і ракетчыкаў праца не лягчэйшая. Аднак ніхто з іх на запаведнае возера не прэтэндуе. «Советская» газета і разважае традыцыйна па-савецку. Гаспадар, канечне, патрэбны. Але ў краінах несавецкіх таксама ёсць добрыя азёры, якія маюць добрых гаспадароў. Аднак гэтымі гаспадарамі з'яўляюцца нярэдка мясцовыя ўлады, бо там, напрыклад, у Польшчы, як у краіне дэмакратычнай, добра развітае мясцовае самакіраванне. Улады мясцовыя маюць права і ўсе магчымасці і даглядаць азёры, і рабіць з іх турыстычныя аб'екты. Прычым, для ўсіх, а не толькі для чыгуначнікаў. Карацей, могуць зарабляць на іх грошы, на якія — дбаць і пра экалогію таксама.

Аднымі з галоўных довадаў «Советской» газеты былі наступныя: у навагрудскіх уладаў няма грошай на ўтрыманне Свіцязі, якую знішчаюць дзікуны-адпачыннікі. Таму, абаронцы возера ад чыгункі, маўляў, не маюць ніякай рацыі. Калі іх слухаць, варварская публіка знішчыць унікальны вадаём. «Советская» газета, мяркуючы па ўсім, не звяртае ўвагі на не зусім дэмакратычную працэдуру здачы возера, лічачы ўсё гэта лухтой. Страшыць чытачоў: калі не чыгунка, дык замежнікі-палякі ўкладуць грошы і зробяць возера даступным толькі для замежнікаў. Ледзь-ледзь не хапіла да палохання «злавешчай *NATO* рукой», пра якую спяваецца ў адной песеньцы.

Аднак звернемся да «першакрыніцаў». Дзевятага снежня 1999 г. адбылася сесія Навагрудскага райсавета. Як паведаміла мясцовая газета «Новае жыццё»: «Дэпутаты разгледзелі пытанне «Аб передачы дзяржаўнага ландшафтнага заказніка рэспубліканскага значэння «Свіцязянскі» ў веданне Баранавіцкага аддзялення Беларускай чыгункі». Было вырашана больш грунтоўна прапрацаваць і вывучыць пытанне з тым разлікам, каб канчаткова вызначыцца па ім пазней».

Трэба сказаць, што заказнік стаў трэцяй мэтай БЧ на тэрыторыі Навагрудскага раёна, у якім — іронія лёсу! — увогуле няма чыгункі. Спачатку чыгуначнікі атрымалі прафсаюзны — адзіны на Свіцязі пансіянат. Атрымалі і калгас «Свіцязь». Каб палепшыць імідж чыгункі, якой дэпутаты не далі дзяржзаказнік, старшыня райвыканкама А.Ліс патлумачыў у райгазеце: «Мы пайшлі на аб'яднанне калгаса «Свіцязь» з Баранавіцкім аддзяленнем Беларускай чыгункі. Жаданне да гэтага было з абодвух бакоў. Я лічу гэта правільным. Чыгуначнікі ўклалі ў гаспадарку ўжо больш за 100 мільярдаў рублёў. Такіх сродкаў калгас ні ад каго б не атрымаў.

Пытанне тут, дарэчы, будзе вырашацца комплексна. Вы ведаеце, што перададзены чыгунцы ад прафсаюзаў пансіянат «Свіцязь»... Прапрацоўваецца пытанне аб передачы чыгунцы заказніка «Свіцязянскі». У нашу жамчужыну — возера Свіцязь — трэба ўкладваць сродкі. Яно, як мы ўсе бачым, прыходзіць паступова ў запусценне. На жаль, для абуладкавання яго ў бюджэце сродкаў няма». А.Ліс выказаў спадзяванне, што і на возеры чыгуначнікі навядуць парадак. Праблема была ў тым, што па законе нельга нікому аддаваць запаведнікі і заказнікі. І што вы думаеце! Як бы пачуўшы словы старшыні райвыканкама, чыгуначнікі наступным разам запрасілі ў арэнду адно толькі возера. На сесіі райсавета былі гарачыя спрэчкі, але дэпутатаў схілілі да рашэння передаць у арэнду чыгуначнікам «рыбагаспадарчы вадаём возера «Свіцязь».

Навагрудцаў абурыла, што з імі не параіліся ў такім важным пытанні. Іх таксама насцярожыла, што Свіцязь, аказваецца, усяго толькі «рыбагаспадарчы вадаём». Папаўзлі чуткі, што ў возеры пачнуць масава разводзіць рыбу. Праца ж у чыгуначнікаў, як патлумачыла «Советская» газета, вельмі цяжкая. Рыбка ім не зашкодзіць. Раённая газета надрукавала занепакоеныя водгукі чытачоў. Навагрудцам, аказваецца, нічога невядома, якія грошы і на што выдаткуе на Свіцязі чыгунка. Людзі нічога не ведаюць. Іх не палічылі нават патрэбным паінфармаваць. Маўляў, паабураюцца ды супакояцца. Жыхароў цікавіць: ці прааналізавалі дэпутаты райсавета — што дала передача пансіяната БЧ, колькі навагрудцаў змаглі там адпачыць за апошні год? У рэшце рэшт, для навагрудцаў Свіцязь — унікальнае возера, апетае сусветна вядомым паэтам. Але для «Советской» газеты ўсё гэта —пустыя сантыменты. Хіба цяжка было патлумачыць людзям, што на казённай мове «рыбагаспадарчай сажалкай» называецца любое возера, калі ў ім жыве рыба?

«Савецкім» невядома тое, што тая ж Польшча, якая не хоча жыць ізалявана ад усяе Еўропы, атрымлівае на розныя экалагічныя і рэкрэацыйныя праекты вялікія грошы. Нам гэта не патрэбна, бо ў нас ёсць чыгунка. Чаму «Советская» газета палохае навагрудцаў палякамі? Яна не ведае, што Дом-музей А.Міцкевіча ў Навагрудку адрэстаўравалі менавіта палякі? Адрэстаўравалі так, як нашы б ніколі не зрабілі. Бо палякі — вядомыя ва ўсёй Еўропе спецыялісты ў гэтай галіне. Карэспандэнтцы «Советской» газеты хацелася б таксама параіць, каб яна заехала ў Польшчу і паглядзела, у якім выдатным стане палякі падтрымліваюць Аўгустоўскі канал, які наведваецца тысячамі турыстаў. Гэта, між іншым, выдатнае інжынернае збудаванне XIX стагоддзя. Варта яшчэ паглядзець, як разбураная і знішчаная наша частка гэтага канала, якая дзесяткі гадоў знаходзілася ў савецкай памежнай зоне.

Больш за ўсё ўражвае ва ўсёй гэтай гісторыі тое, што навагрудскія ўлады атрымаюць за арэнду легендарнага возера — капейкі. ■

Крэўская унія

Зміцер БЫКОЎСКІ

Тэма уніяў асабліва актуальная ў сувязі з цяперашнімі расійска-беларускімі інтэграцыйнымі памкненнямі. На прыкладзе Вялікага Княства Літоўскага можна пабачыць, як цяжка яе потым вярнуць назад. Акрамя таго, высвятляецца, што Аляксандр Лукашэнка не ёсць першым у нашай гісторыі, хто спрабаваў павысіць свой палітычны статус шляхам здавання незалежнасці сваёй краіны больш моцнаму і «цывілізаванаму суседу». «Пальма першынства» тут належыць вялікаму князю літоўскаму Ягайле, які паспрабаваў зрабіць нешта падобнае яшчэ 615 гадоў таму. Але тады сітуацыя была некалькі іншай, таму і не трэба ставіць гэтых дзеячаў у адзін шэраг.

14 жніўня 1385 года паміж Ягайлам і польскімі панамі была заключаная Крэўская унія. Між іншым, трэба адзначыць, што Крэва (цяпер мястэчка Смаргонскага раёна на Гродзеншчыне) – гэта родавы замак вялікіх князёў літоўскіх Гедымінавічаў, з якіх і паходзіў Ягайла. На паперы першая саюзная дамова Польшчы і ВКЛ была афармленая ў 1386 годзе ў Ваўкавыску. Калі верыць дакументам, якія дайшлі да нас, то Ягайла ў абмен на каралеўскі тытул абяцаў палякам акаталічыць сваю дзяржаву, а яе землі ўключыць у склад Каралеўства Польскага. Вялікае Княства Літоўскае і рускае, эканамічную і ваенную аснову якога складалі беларускія землі з пераважна праваслаўным насельніцтвам і са старабеларускай мовай у якасці дзяржаўнай, павінна было знікнуць з мапаў сярэднявечнай Еўропы. Бо нават дзяржаўны скарб Вялікага Княства быў вывезены Ягайлам у Польшчу і значна папоўніў раскрадзеную ў часы бескаралеўя польскую скарбніцу.

Але нашай краіне тады ўсё ж такі пашанцавала. Па-першае, сам Уладзіслаў II (такое імя атрымаў Ягайла, стаўшы польскім каралём) не быў пазбаўлены ліцвінскага патрыятызму і выявіўся як неблагі палітык. Ён атрымаў ад палякаў усё, што хацеў, з мінімальнымі для сябе выняткамі: і каралеўскі трон, і руку юнай каралевы Ядзвігі, якая была, дарэчы, першай прыгажуняй Еўропы. А свае абяцанкі Ягайла выконваць не спяшаўся. Ён трымаў ВКЛ у якасці плацдарму для магчымага адступлення, бо ведаў, што польская карона трымаецца на ягонай патыліцы толькі дзякуючы шлюбу з Ядзвігай. Болей за тое, Ягайла здолеў выціснуць максімум з саюза дзвюх дзяржаваў – перамогу над Тэўтонскім ордэнам у Вялікай вайне 1409–1411 гг., якая спыніла нямецкую экспансію на славянскія землі.

Па-другое, на нашае шчасце, у Вялікім Княстве з'явіўся чалавек, здольны супрацьстаяць самаўладдзю Ягайлы. Князь Вітаўт (празваны потым Вялікім) і раней змагаўся за літоўскі вялікакняжацкі вянец, але ягоная барацьба не адразу прынесла свой плён. Толькі ў 1392 годзе пры падтрымцы літоўска-беларускіх феадалаў, незадаволеных польскім уплывам, ён становіцца вялікім князем. З гэтага часу даўняе суперніцтва Вітаўта і Ягайлы перарастае ў тайнае супрацьстаянне ВКЛ і Польшчы. Вітаўта не задавальняе тое становішча, якое склалася. Ён – вялікі гаспадар, які праводзіць моцную палітыку на Усходзе, у Заходняй Еўропе лічыцца ўсяго толькі васалам польскага караля. Адзінае выйсце – атрымаць для Літвы статус каралеўства. Да чаго Вітаўт і імкнецца. Па гэтым пытанні ён мае вялікую падтрымку ў Вялікім Княстве. Літоўска-беларускія феадалы нават падчас аднаго з баляванняў у 1398 годзе адкрыта абвяшчаюць яго «каралём Літвы і Русі», але гэтага мала. Патрабавалася афіцыйнае прызнанне ці папы Рымскага, ці германскага імператара. Толькі пад канец жыцця ў 1430 годзе князь Вітаўт быў вельмі блізкі да здзяйснення сваёй запаветнай мары. Але палякі перахапілі ягоную карону і не прапусцілі яе да места прызначэння, а грозны гаспадар быў ужо пры смерці.

Трэцяй прычынай, якая не давала хутка развівацца «інтэграцыі», была прыкладная роўнасць Польшчы і ВКЛ, г.зн. карона не магла адразу праглынуць Княства, каб «не падавіцца». Саюзныя працэсы развіваліся па такой схеме: ВКЛ аслабляецца – крок да інтэграцыі, узмацняецца – два крокі назад. Напрыклад, Віленска-Радамская унія 1401 года была заключаная недалёка пасля трагедыі на Ворскле, калі ў 1399 годзе літоўска-беларускае войска палягло ў Дзікім полі пад татарскімі шаблямі. Але калі ВКЛ аправілася, яно зноў пачало дыктаваць свае ўмовы. І тады палякі пайшлі на пэўныя хітрыкі: яны паспрабавалі зацікавіць у саюзе літоўска-беларускую чыноўную знаць. Менавіта так можна разглядаць Гарадзельскую унію 1413 года. Тады 47 вышэйшых баяроў літоўскіх атрымалі гербы ад 47 палкоў польскіх, а разам з імі і адпаведныя прывілеі. Гэтым самым быў нанесены моцны ўдар па Вялікім Княстве. Польскія вольнасці атрымалі толькі феадалы-каталікі, а праваслаўныя засталіся бяспраўнымі. Так узнялося «праваслаўнае пытанне», што ў далейшым паспрыяла заняпаду ВКЛ.

Такім чынам, крок за крокам, палякі дамагаліся свайго. У Любліне ў 1569 годзе Польшча чарговы раз далучыла да сябе аслабелае ў амаль бесперапынных войнах з Масковіяй Вялікае Княства, адрэзаўшы пры гэтым амаль палову ягонай тэрыторыі, урадлівыя ўкраінскія землі. Але дэ-юрэ і дэ-факта ВКЛ перастала існаваць толькі па канстытуцыі 3 траўня 1791 года, калі Рэч Паспалітая станавілася унітарнай дзяржавай. Але хутка «каранаваныя разбойнікі» – Расія, Прусія і Аўстрыя – разабралі гэтую дзяржаву па кавалках. Так беларускія землі апынуліся пад уладаю Масквы.

За гады нашага супольнага жыцця з палякамі было шмат чаго добрага і карыснага для нас. Але ўсё перакрэслівае апалячванне нашай шляхты, дзякуючы якому мы, беларусы, з ваяўнічых ліцвінаў і русінаў раптоўна сталі непаўнавартаснай «сялянскай» нацыяй, а Беларусь – «усходнімі крэсамі Польшчы». Вось вам прыклад нераўнапраўнага саюза. Але нашыя сучасныя палітыкі, напэўна, зусім не ведаюць сваёй гісторыі, таму што цягнуць нас у яшчэ больш нераўнапраўны саюз з Расіяй. Тым больш, што мы ўжо былі на працягу двух стагоддзяў у сталёвых абдымках «старэйшага брата» і ніяк не можам пасля гэтага прыйсці ў сябе. З гэтае нагоды хацелася б параіць кіраўнікам Беларусі не паддавацца спакуслівому жаданню ўваліцца ў гісторыю стваральнікамі новай «імперыі зла», а берагчы тое, што ў 1991 годзе нам падараванае Богам. Бо толькі свабода і незалежнасць могуць даць каласальныя магчымасці для развіцця. ■

Фота IREX/ProMedia

● Архітэктурны помнік XIV стагоддзя — Крэўскі замак — паступова ператвараецца ў груду камянёў.

9 жніўня 2000 г. спаўняецца 90 гадоў з дня нараджэння выдатнай паэткі, цудоўнай жанчыны, сапраўднай патрыёткі Беларусі Ларысы Геніюш.

З гэтай нагоды Таварыства беларускай мовы ладзіць святочную вечарыну. Імпрэза адбудзецца ў сталічным кінатэатры «Змена» 9 жніўня а 18 гадзіне.

Сардэчна запрашаем прыняць удзел. Уваход вольны.

Сакратарыят, Менская гарадская Рада ТБМ імя Ф.Скарыны.

Літаратура НАШАЙ СВАБОДЫ

Шлях да сябе

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Вось жа некаторыя могуць зрабіць сабе славу, дзень пры дні ўпарта даказваючы, што бальшавіцкая цэнзура зняла з іх тэкстаў адну коску, два словы ці тры сказы...

Хоць іншым разам, чытаючы іх, натыкаешся на такое, што здзіўляешся, чаму цэнзар «не зняў» увесь гэты тэкст цалкам. Настолькі ён не мастацкі...

А ён ніколі і не згадваў пра цэнзуру і рэдагаванне, не кажучы ўжо пра той даволі драматычны момант у сваім жыцці: студэнтам БДУ ён быў сярод купкі рэдкіх па тым часе смельчакоў, што восенню 1968 года адкрыта выступілі ў абарону сваёй роднай мовы. І былі выключаныя. Безумоўна, што для вясковага юнака, а найперш для ягоных бацькоў – гэта была сапраўдная драма. І толькі нядаўна ён распавёў мне пра тадышні, вельмі своечасовы, ліст Максіма Танка да яго маці, тутэйшай беларускі, якая, на наша шчасце, яго і нарадзіла, бо бацька быў рускі. Яўген Іванавіч не толькі суцяшаў вясковую жанчыну, але і горача даводзіў, што яна не павінна дакараць сваё дзіця за гэты ўчынак, а – наадварот! – ганарыцца такім сынам... (Дарэчы, падобныя лісты падтрымкі, як і ў выпадку з Ларысай Геніюш, дадаюць да постаці народнага паэта своеасаблівы нацыянальны шарм.)

Алесь Разанаў. 53 гады. Родам з вёскі Сялец Бярозаўскага раёна. У рэшце рэшт, скончыў Брэсцкі педінстытут. Працаваў настаўнікам, рэдактарам, узначальваў Беларускі фонд Рэрыхаў, быў намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Крыніца», ідэолагам якога з'яўляўся ад пачатку яго новастварэння. Аўтар дзесятка паэтычных кніжак. Узнавіў са старабеларускай мовы творы К.Тураўскага, Ф.Скарыны, С.Буднага, В.Цяпінскага, Я.Руцкага, К.Транквіліёна-Стаўрывецкага, М.Сматрыцкага ды І.Пацея. Перакладае з літоўскай, славенскай, нямецкай ды іншых моваў. А творы самога Разанава перакладзеныя больш чым на 20 моваў свету, паасобнымі выданнямі выходзілі ў Грузіі, Германіі, Балгарыі і Польшчы. Алесь Разанаў – лаўрэат Дзяржаўнай прэміі РБ імя Янкі Купалы за 1990 год.

Яго талент быў заўважаны яшчэ ў юнацкім узросце. Выпускнік школы ўжо друкаваўся ў «ЛіМе». Але найбольшым адкрыццём і з'явай Разанава як творцы стаўся яго чацвёрты па ліку зборнік «Шлях-360». Сама кніжка прабівалася і выходзіла ў свет вельмі цяжка. Не «пушчалі». І толькі абгарадзіўшы яе (і з уваходу, і з тылу) частаколам асцярожлівых савецка-акадэмічных і апраўдальна-выбачальных тэкстаў П.Панчанкі і В.Бечыка, змаглі «выдаць нагара». Але, як ні прыглушалі арыгінальны і самабытны голас Разанава, рэха яго найшло ўшыркі, за межы рэспублікі – пачулася многімі, зачаравала сваёй таямнічасцю, філасофскім зместам і матэматычнай формай: ШТО?! «Сад атуляюць плотам. А ён усё роўна цвіце для ўсіх».

Беларусь жа тым часам, як балоціна ці дрыгва, загнівала сама ў сабе ў атачэнні зямной цвердзі. Вядома, «людзі на балоце» намагаліся неяк дакрычацца да свету, каб распавесці яму пра сваю бяду, але – марна. Іх ніхто не чуў. І тады, сам вышаўшы з той багны ў «людзі», Разанаў вырашыў данесці да тых, што засталіся ў балоце, чутае ім, бачанае і засвоенае ў тым, далёкім ад іх, белым свеце. Аднак і зведанае не наталяла дарэшты смагу чалавечага розуму. Ці не таму, што чалавек занадта малы ва ўсіх сваіх праявах, каб «увабраць у сябе», асэнсаваць і ўсвядоміць усе праявы велічнага Сусвету? Атачалі адчай і расчараванне: «Я там ужо быў,//і гэта я ўжо рабіў,//і тое ўжо зведаў... –//стаю сярод белага дня//з жыццём ашчаджоным//для невядомай справы,//для невядомай думкі//і для невядомага дня».

Увесь «Шлях» Алеся Разанава так і не ўмесціўся ў замкнуты круг, але і не выйшаў з яго, бо выйсце было б небяспечным для самога жыцця, як выйсце ў нежылы Космас – у прыцягальнае, але неспазнанае. Разанаў, як гэта ні дзіўна, узнікае з пазнанага чалавецтвам, але з розных прычынаў невядомага канкрэтнаму чалавеку. Ён паўстае з ведамага, але забытага ці глыбока схаванага ў гісторыі, з'яўляючыся яго новавынаходнікам і новаадкрывальнікам. Ён – вядучы «людзей з балота». Але пашыраць набытую веду – гэта пашыраць свой досвед пра гібласць свайго ж «балота» альбо асушваць яго. І тое, і другое – справа бясплённая. Значыць, трэба «перанесці зруб» і адбудаваць Айчыну ва ўласным сэрцы. Творчасць Разанава і ёсць, на маю думку, адной з магчымых спробаў нацыянальнай формы бытавання (версэты, вершаказы, квантэмы, пункціры, зномы, перформансы) для ўжо нажытага беларускага зместу.

Не будзем завіхацца ў пустапарожняй спрэчцы: паэт Разанаў ці філосаф?.. Кожнаму, хто пойдзе на яго слова, хопіць таго і другога.

Гукаю і чую свой голас.

Ён займае і гул ракі, і водгулле грамады, і цішу далёкага лесу.

І пакуль ён гучыць і, усюды прыняты і заахвочаны ўсюды,

мае адвагу і моц, гучаць, у гэтай краіне ён не чужы

і не свой, а – сама, заснаваная мной, краіна. ■

Афіцыйны дэбют пазазаконнага мастацтва

Кірыла ПАЗЬНЯК

У суботу ў мінскім раёне Уручча пад патранажам «Альфа-радыё» і сталічнага гарвыканкама адбыўся Першы беларускі фестываль графіці. Акцыя паказала, што маляванне і пісанне на сценах альбо іншых прыдатных для публічнага прагляду паверхнях ёсць для многіх не проста стыхійным заняткам, а цэлай формай творчай самарэалізацыі. Мінскія ўлады ў сваю чаргу абяцаюць частковую легалізацыю графіці.

Мэр Паўлаў робіць свае першыя пырскі балончыкам і зайздросціць маладым прафесійным графітчыкам

З італьянскай мовы *graffiti* літаральна перакладаецца як «надрапаныя», і ў шырокім значэнні гэта любыя саматужна зробленыя на будынках і платах выявы. Але лічыцца, што як від гарадской вулічнай культуры графіці ўзнікла ў 70-ых гадах. Усё пачалося з забавак нью-ёркскіх падлеткаў – дзе заўгоднага напісання сваіх імёнаў (адсюль тыя, хто займаецца графіці, называюцца райтарамі, што па-ангельску – пісьменнікі). Пакіданне аўтографаў (тэгаў) паступоваператварылася ў спаборніцтва: хто гэта зробіць больш кідка, па-майстэрску і маштабна. Напрыклад, з вечара моладзь забіралася ў метро, а раніцай машыністаў і тысячы пасажыраў здзіўлялі спрэс размаляваныя цягнікі. Сёння можна ўжо гаварыць пра такое з'явішча, як арт-графіці і прафесійных райтараў. Прымітыўныя надпісы кшталту «Тут быў Вася» выглядаюць графіці толькі фармальна. Цяпер звычайна робяцца вобразныя і шматкаляровыя, на некалькі метраў, малюнкі. Пераважна аэразольнымі балонамі.

У Беларусі графіці з'явілася прыкладна гадоў з пяць-сем таму. На фестываль ва Уручча сабралася прыблізна паўтара дзесятка камандаў (звычайна графітчыкі аб'ядналныя ў творчыя калектывы ў сярэднім па тры чалавекі). У адной з такіх графіцічных брыгадаў, кажуць, малюваў унук прэм'ерміністра Уладзіміра Ярмошына. Самымі вядомымі беларускімі камандамі, у тым ліку на абшарах усяго СНД, лічацца *ASM*, *CSC* («Рукавіцы балонаў»), *Make*. Акцыя праходзіла каля сядзібы «Альфа-радыё». Побач там (праспект Ф.Скарыны, 181) ідзе будоўля, і райтарам для мастацкіх эксперыментаў адвялі доўгую белую агароджу вакол яе. Лепшым малюнкам была прызнаная работа суполкі *Make*, у якую ўваходзяць тры хлопцы, што вучацца ў мастацкай гімназіі. Але звычайна графіці займаюцца непрафесійныя мастакі, тыя, хто прыгожа малюе ад прыроды.

Графіці – занятак элітарны і дарагі (балончык з фарбай каштуе недзе 2-3 долары, а на адну работу трэба як мінімум 20 балонаў), а самае галоўнае, досыць экстрэмальны. Папершае, такое маляванне аэразолямі шкоднае для здароўя. Таму многія райтары стараюцца працаваць у рэспіратарных масках. Па-другое, графіці знаходзіцца па-за законам. Графітчыкі амаль заўсёды малююць («бамбяць») па начах, у пастаянняй небяспецы быць злоўленым з наступнымі штрафнымі спаганеннямі, а то і зняволеннем. Нездарма самыя папулярныя пажаданні адно аднаму ў райтараў – «чыстых сценаў!» і «хуткіх ног!». У дадатак нацэсныя творы маюць вельмі кароткае жыццё і праз некалькі дзён зафарбоўваюцца гарадскімі ўладамі.

Каб крыху зменшыць «праблему графіці», ва ўсім свеце гарадскія ўлады ідуць на яго частковую легалізацыю. Здаецца, тое самае збіраецца рабіць і Мінскі гарвыканкам, хоць, натуральна, цалкам вулічных пісанняў, лаянкавых ці, напрыклад, палітычных, не пазбавіцца. У суботу ва Уруччы пабывалі галоўны архітэктар сталіцы Аляксандр Чадовіч і мэр Міхаіл Паўлаў, які нарэшце графіці сказаў, што «гэта здорава і ўпрыгожвае горад», і паабяцаў адвесці райтарам у Мінску «спецыяльныя месцы». У прыватнасці, мяркуецца, што пад афіцыйныя галерэі графіці аддадуць плот на праспекце Машэрава каля завода халадзільнікаў, таксама ў валоданні райтараў застануцца ўжо размаляваныя платы ўздоўж чыгункі пад Ждановічамі і якраз на месцы правядзення згаданага суботняга фестывалю (як мінімум, на некалькі гадоў, пакуль там не завершыцца будаўніцтва). Ёсць нават думка ў перспектыве спецыяльна замаўляць графітчыкам роспіс шэрых сценаў Мінска. ■

СПОРТ

Яшчэ ёсць шанец адквітацца

Аляксей СТАЎСКІ

Ужо ў гэты чацвер апошнія два беларускія футбольныя клубы-прадстаўнікі ў еўрапейскіх кубках мазырская «Славія» і ФК «Гомель» возьмуць старт у другім па прэстыжнасці Кубку УЕФА. І добра б, каб гэты старт не стаўся для іх адразу фінішам, бо сапернікі як ніколі моцныя. У мазыранаў гэта ізраільскі «Маккабі» з Хайфы, а ў гамяльчанаў – шведскі АІК.

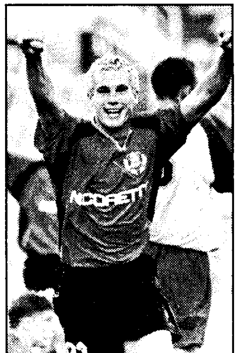

Стадыя розыгрышу – першы і апошні кваліфікацыйны раўнд розыгрышу Кубка УЕФА. За ёй – адразу аснoўная сетка і сапраўды моцныя сапернікі, проста згуляць з якімі – дужа прэстыжна.

А на мінулым тыдні, на жаль, не было наканавана збыцца марам беларускіх аматараў футболу пабачыць на сталічным стадыёне «Дынама» знакаміты італьянскі «Інтэр» з горада Мілана. У другой гульні другога кваліфікацыйнага раўнда Лігі чэмпіёнаў прадстаўнік Беларусі ў гэтым турніры барысаўскі БАТЭ поўнасцю «зліў ваду» ў гульні са шведскім «Хельсінборгам» – 0:3. І гэта нягледзячы на выдатныя шанцы пасля першай гульні ў Швецыі, дзе была зафіксаваная нічыя – 0:0.

Асабліва крыўдна тое, што італьянцы верылі менавіта ў перамогу беларусаў і ўжо накат забраніравалі квіткі на самалёт у Мінск і нумары ў беларускіх гатэлях. Цяпер барысаўчане могуць цалкам засяроджвацца на гульнях унутранага першынства і забыцца на вялізную суму грошай, якую маглі атрымаць за продаж права трансляцыі матча з італьянцамі. А пакуль парадуемся хаця б за малдаванаў, расіянаў і ўкраінцаў, у якіх пакуль яшчэ засталіся каманды-прадстаўнікі ў самым прэстыжным футбольным клубным турніры – Лізе чэмпіёнаў. ■

КАНГРЭС

Цыгане мира объединяются

Вероника ЧЕРКАСОВА

С 25 по 28 июля в Праге проходил конгресс Всемирного цыганского союза. В его работе приняли участие президент общественного объединения «Белорусская ассоциация цыган» — «Рома» Владимир Иванович Матвеев, вице-президент той же организации Владимир Владимирович Матвеев, глава белорусской цыганской диаспоры Олег Козловский и вице-глава Артур Гомонов.

Сегодня в Беларуси проживает более 60 тысяч цыган. 60-70% живут в городах, остальные — в сельской местности.

Цыгане — часть белорусского общества, и неудивительно, что последние десять лет негативно сказались на их экономическом и социальном положении. Сегодня средний прожиточный минимум в их среде составляет 7 долларов, только 20% детей посещают школы и дошкольные учреждения, около 45% всего цыганского населения проживают в зараженной радиацией зоне.

В мире же в настоящее время, по разным оценкам, проживает от 26 до 120 миллионов цыган. Последнюю цифру называют те, кто в число цыган включает некоторые народности, проживающие в Индии, на исторической родине этого народа.

На конгрессе, проходившем в здании радио «Свобода», присутствовали представители почти сорока стран, в которых проживают цыгане.

Конгресс открыл глава чешского парламента Вацлав Клаус, с приветствиями выступили послы Америки и Канады в Чехии, представители ОБСЕ и иных международных структур, выступивших спонсорами этого мероприятия.

На конгрессе был создан первый в истории цыганский парламент, принята первая цыганская конституция, избран первый цыганский президент. Представители белорусских цыган вошли в основные руководящие структуры нового парламента.

По их инициативе был создан своеобразный восточный блок, куда вошли Россия, Беларусь, Литва, Латвия, Эстония и Украина. В результате белорусские цыгане вошли практически во все структуры нового политического органа: Владимира Ивановича Матвеева выбрали в Конституционный суд, вице-президент Владимир Владимирович Матвеев вошел в состав комиссии по социальным вопросам и экономике, глава белорусской цыганской диаспоры Олег Козловский стал членом парламента, вице-глава Артур Гомонов вошел в комиссию по Холокосту. Первым президентом цыган был избран бывший генеральный секретарь Международного цыганского союза доктор Эмиль Щука. Штаб-квартира международного цыганского парламента будет отныне располагаться в Вене.

Возможно, многие удивятся, но у цыган есть свой флаг — полотнище с синим и зеленым полями, символизирующими землю и небо, по середине — колесо, знак кочевой жизни народа. Есть и свой гимн.

Одна из главных проблем, рассматривавшаяся на конгрессе, — геноцид цыган в Косово. До начала войны в крае насчитывалось до 200 тысяч цыган. Сегодня их осталось не более 50 тысяч. Куда делось 150 тысяч человек, не может сказать никто. Одни мигрировали, другие убиты. Сегодня в Европе нередки случаи не только дискриминации, но и физического уничтожения цыган. В последнее время участились случаи убийств цыган неофашистами. По прозвучавшим на конгрессе данным, за последнее время в Европе от рук бритоголовых молодчиков погибло около 120 человек. Также обсуждались вопросы образования цыганских детей. Эта проблема актуальна и для Беларуси. В стране нет ни одной цыганской школы или цыганского класса, где дети могли бы получать образование на своем языке, изучать свою историю и культуру.

Особое внимание было уделено выплатам денежных компенсаций цыганам — жертвам Холокоста. В 1982 году Германия официально признала, что во время Второй мировой войны было уничтожено от 12 до 15% всех проживавших в мире цыган. Конфискованное у них золото оседало в сейфах швейцарских банков. В конце прошлого года судом Нью-Йорка был утвержден вердикт, согласно которому швейцарские банки должны выплатить более 2,5 миллиардов долларов евреям, цыганам, членам секты «Свидетели Иеговы», гомосексуалистам и инвалидам, пострадавшим от гитлеровского геноцида. Благодаря совместной деятельности фонда и белорусских цыганских организаций около шестисот белорусских цыган уже получили денежные компенсации. Так, узники концлагерей получили по несколько тысяч немецких марок.

После окончания Второй мировой войны в Беларуси осталось лишь 1% от довоенной численности цыган. В Бресте располагался единственный в Европе концентрационный лагерь для них. На территории Беларуси есть шесть крупных массовых захоронений цыган, расстрелянных во время войны. В архивах цыганских организаций имеется приказ коменданта Беларуси, согласно которому представители этой нации, равно, как и евреи, должны были быть стерты с лица земли.

В настоящее время есть решение о выделении немецким фондом «Холокост» для Всемирного цыганского союза 10 миллиардов немецких марок (почти 5 миллиардов долларов). Эти деньги пойдут на компенсацию жертвам Холокоста в Чехии, России, Польше, Украине. Сумма, выделенная на Беларусь, равна 348 миллионов долларов. Однако получить ее непросто. Согласно условиям, поставленным немецким фондом, деньги будут выделяться на конкретные проекты — цыганские школы, памятники, культурные программы, оплату стипендий студентам ВУЗов, на создание постоянных рабочих мест для цыган. В ближайшее время цыганским организациям Беларуси предстоит огромная работа.

На конгрессе обсуждалась возможность вещания на цыганском языке на радио «Свобода», о создании нового европейского спутникового телеканала и журнала, о введении европейских паспортов для цыган. Также рассматривался вопрос о возможности создания Европейского университета с преподаванием на национальном языке истории, этнологии и культуры этого народа. ■

Галоўны рэдактар
Павел ЖУК

© НАША СВАБОДА. Спасылка на газету НАША СВАБОДА абавязковая. Рэдакцыя можа не падзяляць меркаванні аўтараў, публікаваць артыкулы дзеля палемікі
Адрас: г.Мінск, пр-т газеты «Известия», 8-173. Пасведчанне аб рэгістрацыі № 1289. Выдаецца з 25 лютага 2000 г. Заснавальнік Зміцер Жук.
Выдавец – рэдакцыя газеты НАША СВАБОДА. E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by Надрукавана ў друкарні УП «Мэджык»
г. Мінск, ул. Кнорына, 50. Заказ 575 Нумар падпісаны ў друк 7/08/2000 (18.00) Наклад – 8.900